

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA VEŘEJNÉ EKONOMIKY

Podpora státu rodinám s dětmi v rámci systému státní sociální podpory

The State Support to Families with Children in Terms of the State Social Support System

Student: Pavla Gajdová

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Kateřina Maková

Ostrava 2008

Místopřísežné prohlášení

Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou práci včetně většiny příloh vypracovala samostatně. Přílohu č. 1 a 3 jsem převzala z uvedených zdrojů, přílohy č. 4 až 9 jsem vypracovala s oporou zákona o státní sociální podpoře a samostatně doplnila. Příloha č. 2 se opírá o zákon o životním minimu a také o nový zákon o životním a existenčním minimu. Poslední, desátá příloha byla vytvořena na základě poznatků a předpovědí MPSV ČR.

V Ostravě dne 24. dubna 2008

.....

Jméno a příjmení studenta

OBSAH

ÚVOD	1
1 Sociální zabezpečení.....	3
1.1 Česká populace	3
1.2 Rodinná politika	3
1.2.1 Systémy rodinných politik	4
1.2.2 Podpora rodin v ČR.....	5
1.2.3 Finanční podpora rodin v ČR.....	6
1.3 Sociální politika	6
1.3.1 Funkce sociální politiky	6
1.3.2 Principy sociální politiky	7
1.3.3 Definice sociální politiky	8
1.4 Sociální zabezpečení.....	8
1.4.1 Sociální zabezpečení ve světě	8
1.4.2 Sociální zabezpečení v ČR.....	9
1.4.3 Tři pilíře sociálního zabezpečení	10
2 Dávky státní sociální podpory v ČR.....	14
2.1 Zákon státní sociální podpory – Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře.....	14
2.1.1 Důvody pro vznik zákona o SSP a jeho základní změny.....	14
2.2 Výklad a změny základních pojmů v systému Státní sociální podpory ...	15
2.2.1 Okruh oprávněných osob	15
2.2.2 Příjem rozhodný pro přiznání dávky.....	16
2.2.3 Rodina.....	16
2.2.4 Nezaopatřené dítě	17
2.2.5 Organizační zabezpečení státní sociální podpory.....	17
2.2.6 Životní minimum	18
2.3 Druhy dávek státní sociální podpory a jejich vývojové změny	18
2.3.1 Přídavek na dítě	19
2.3.2 Sociální příplatek.....	21
2.3.3 Příspěvek na bydlení.....	22
2.3.4 Rodičovský příspěvek.....	23

2.3.5	<i>Porodné</i>	24
2.3.6	<i>Pohřebné</i>	25
2.3.7	<i>Dávky pěstounské péče</i>	25
3	Dopad daňové reformy na oblast podpory státu rodinám s dětmi	28
3.1	Změny v oblasti podpory rodin s dětmi	31
3.2	Změny v oblasti SSP	32
3.2.1	<i>Poreformní dopad na společnost</i>	32
3.2.2	<i>Poreformní dopad na jednotlivé občany</i>	33
3.2.2.1	<i>Přídavek na dítě</i>	34
3.2.2.2	<i>Sociální příplatek</i>	36
3.2.2.3	<i>Příspěvek na bydlení</i>	37
3.2.2.4	<i>Rodičovský příspěvek</i>	37
3.2.2.5	<i>Dávky pěstounské péče - příspěvek při převzetí dítěte</i>	40
3.2.2.6	<i>Porodné</i>	40
3.2.2.7	<i>Pohřebné</i>	41
	ZÁVĚR	42
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	
	SEZNAM ZKRATEK	
	PROHLÁŠENÍ O VYUŽITÍ VÝSLEDKŮ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	
	SEZNAM PŘÍLOH	
	PŘÍLOHY	

ÚVOD

Svět, jak ho známe dnes, samozřejmě takto nevypadal vždy. Jako všechno ostatní, i celá naše planeta se mění a vyvíjí, někde rozkvétá, jinde pustne. Její podobu však z velké části utváříme my - lidé. Člověk je nespornou a důležitou součástí celé naší planety, dá se říci, že bez něj by svět, tak jak ho známe, neexistoval. Proto je důležité o člověka, potažmo celou lidskou populaci náležitě pečovat a chránit ji. To by mělo být (a ve většině států tomu tak skutečně je) jedním z prioritních zájmů vlády každé společnosti, protože dle mého názoru určitou ochranu, resp. zabezpečení či alespoň nepatrnou míru jistoty ve stále se měnícím světě vyžaduje každý člověk. A právě určitý stupeň ochrany, zabezpečení či jistoty nabízí tzv. sociální ochrana, která v různých podobách zabezpečuje občany téměř po celém světě.

V ČR je pojem sociální ochrana do jisté míry synonymem k pojmu sociální zabezpečení. Už z názvu tohoto pojmu je zřejmé, že se jedná o zabezpečení občanů v různých sociálních situacích, které z různých důvodů nemohou zvládnout vlastními silami. Sociální zabezpečení je určeno jak pro jednotlivé občany, tak pro celé rodiny.

Rodina je nejstarší a základní jednotkou každé společnosti, a proto je v ČR, ale také ve většině ostatních států, předmětem zvláštní podpory a pomoci. Podpora rodin s dětmi je v různých zemích různá v závislosti na politikách jednotlivých vlád, přesto se však dá říci, že s určitou podobou rodinné politiky se můžeme setkat téměř všude, což jen dokládá fakt, že podpora rodin je důležitou součástí činností každé vlády. A to hned z několika důvodů. Nejen z hlediska zachování budoucích generací, ale také z pohledu ekonomického je rodina základním stavebním kamenem společnosti, bez níž by společnost nemohla existovat. A právě z tohoto důvodu bych ráda svou bakalářskou práci zaměřila na téma podpora státu rodinám s dětmi. Ta se v ČR uskutečňuje především prostřednictvím druhého pilíře sociálního zabezpečení, který nese název státní sociální podpora - té bych se proto ráda věnovala především.

Cílem mé práce je přiblížit, jak samotný systém státní sociální podpory (dále jen SSP) v ČR, tak celou oblast podpory státu rodinám s dětmi, zejména analyzovat jednotlivé dávky SSP a další nástroje, kterými ČR podporuje rodiny s dětmi. Stěžejním cílem pak bude rozbor dopadu reformy veřejných financí na oblast podpory státu rodinám s dětmi.

K metodám, pomocí kterých svou bakalářskou práci zpracuji, řadím především metodu analýzy, konkrétně analýzy systémové, která zkoumá jednotlivé systémy (v mém případě systém SSP) s cílem je pochopit, vysvětlit a postihnout jejich chování v celku, a dále metodu srovnávací, která bude uplatněna především v souvislosti s přijetím reformy veřejných financí, jež se stala účinnou od 1. ledna roku 2008. Ráda bych nastínila dopad této reformy jak na

společnost jako celek, konkrétně na státní rozpočet, tak na jednotlivé občany, a také srovnala předreformní a prognózy poreformní situace především v oblasti SSP.

Z tohoto srovnání vyplývá také **hypotéza** mé práce, která zní: Sociální oblast reformy veřejných financí zaznamená finanční přilepšení jak pro společnost jako celek, tak pro jednotlivé občany.

Svou bakalářskou práci jsem rozdělila celkem do tří kapitol, které jsou doplněny úvodem, závěrečným shrnutím a resumé v anglickém jazyce.

První z kapitol nese název Systém sociálního zabezpečení a ve svých podkapitolách rozebírá českou populaci jako samotného tvůrce sociálního zabezpečení a také iniciátora všech změn v tomto institutu, rovněž nastíní vývoj české populace, který se v posledních letech potýká s problémy souvisejícími především s nízkou mírou porodnosti. Jako možnost příznivého ovlivnění míry porodnosti uvede tato kapitola správné nastavení rodinné politiky, což bude název další podkapitoly, která zdůrazní význam a funkci tradiční rodiny, jež je v podmínkách ČR v posledních letech ohrožena. Tato podkapitola rovněž přiblíží ekonomický pohled na rodinu ve vazbě na příjmy a výdaje z veřejných rozpočtů, uvede základní problematiku, na které oblast podpory rodin v ČR reaguje, stručně rozvede systémy, které v rámci rodinné politiky fungují po celém světě a zaměří se na podporu rodin v ČR, zejména na tu finanční, která se u nás odehrává ve dvou hlavních oblastech, a sice v oblasti daňových opatření a v oblasti sociálního zabezpečení. V neposlední řadě tato kapitola přiblíží pojem sociální politika, včetně jejich funkcí, principů a definice, která ve svém nejužším pojetí ztotožňuje sociální politiku ČR se sociálním zabezpečením. Sociální zabezpečení jako důležitý institut brání tomu, aby se jednotliví občané, potažmo rodiny dostaly pod hranici chudoby, je konečnou náplní 1. kapitoly, kde je zároveň proveden rozbor všech jeho tří pilířů.

Deskripce jednotlivých dávek SSP, které existují v podmínkách ČR je pak osou *druhé kapitoly*, která rozebere hlavní zákon SSP, nastíní základní pojmy tohoto systému a také přiblíží jednotlivé dávky SSP, které v rámci tohoto systému fungovaly k 31. prosinci 2007.

Dopad daňové reformy na oblast podpory státu rodinám s dětmi je název *třetí kapitoly*. Zde jsou nastíněny základní změny v oblasti podpory rodin s dětmi, ke kterým došlo od 1. ledna 2008 v souvislosti s účinností reformy veřejných financí. Největší důraz je kladen na změny v oblasti SSP. Bude se zde odrážet poreformní dopad na společnost jako celek, který je představován zejména celkovými úsporami ve státním rozpočtu, i dopad na jednotlivé občany, který je zastoupen rozbohem jednotlivých dávek SSP a uvedením konkrétních případů finančních dopadů na vybrané typy rodin.

1 Sociální zabezpečení

Je bezspornou pravdou, že sociální zabezpečení je instituce, jejíž existence je přímo závislá na člověku. Nebýt člověka, nebyl by důvod pro vznik sociálního zabezpečení. Samotný člověk, potažmo lidská populace je pak také tvůrcem a iniciátorem všech změn v této oblasti. Je tedy zřejmé, že mezi člověkem a sociálním zabezpečením je těsná spojitost, proto bych nejdříve pár slov věnovala lidské populaci, tedy především té české.

1.1 Česká populace

Česká populace se v současné době potýká s problémy, které souvisí s nízkou porodností, vysokou imigrací a se stárnutím obyvatelstva. Vstup ČR do 21. století byl ve znamení hlubokého demografického útlumu. „Zatímco v 19. století se počet Čechů zvýšil o více než 100 %, za posledních 100 let se česká populace zvýšila o pouhých 10 %.“¹ Proto by prioritní snahou ČR mělo být především zajištění vyšší míry porodnosti.

I v případě, že se však vyplní předpoklad a porodnost v ČR stoupne na evropský průměr, je jasné, že se i nadále bude zvyšovat úbytek obyvatelstva přirozenou měnou a zrychlovat proces demografického stárnutí populace. „Dosavadní tendence naznačují, že současný vývoj ovlivní věkovou strukturu české populace natolik, že její následná regenerace bude velmi obtížná, a to i za předpokladu migračních zisků.“²

Negativní vývoj české populace by zřejmě bylo možno zmírnit pomocí rodinné politiky, která by ve společnosti vytvářela prorodinné klima a příznivé podmínky pro rozhodování o rodičovství. Správné nastavení rodinné politiky by proto pro ČR mohlo, kromě jiného, znamenat „záchranu budoucích generací“.

1.2 Rodinná politika

Rodina je nejstarší a základní jednotkou společnosti, a proto je ve většině států předmětem zvláštní podpory. „Cílem rodinné politiky je zmírňování narůstajících nákladů rodin souvisejících s přítomností dětí v rodině“³. Také ČR se snaží rodiny podporovat a posilovat význam a funkci tradiční rodiny. Dnes je však v podmínkách ČR (ale nejen zde) pojetí tradiční rodiny ohroženo - klesá počet sňatků, zvyšuje se počet neoficiálních soužití, snižuje se poměrné zastoupení úplných rodin, což je způsobeno především stále se zvyšujícími počty

¹ Portál Demografie - Populace, dostupné na World Wide Web: http://www.demografie.info/?cz_odemografii, 2007.

² WIKIPEDIE Otevřená encyklopedie – vývoj české populace, dostupné na World Wide Web: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Populace>, 2007.

³ KREBS, V. a kol. (2005), str. 371.

rozvodů, a přibývá domácností jednotlivců a bezdětných párů. To vše má za následek fakt, že k datu 31. prosince 2006 žilo na území ČR více 60letých občanů, než dětí do 15 let⁴. A to samozřejmě není dobře. Nejen z hlediska zachování budoucích generací, ale také z pohledu ekonomického je rodina základním stavebním kamenem společnosti, bez níž by společnost nemohla existovat.

Ekonomický pohled zde může zastupovat např. jeden z ekonomických subjektů mikro-ekonomie – DOMÁCNOSTI, které se významně podílejí na spotřebě, tedy nakupují zboží a služby, z nichž odvádějí DPH a spotřební daň a ty jsou pak nemalým zdrojem veřejných rozpočtů. Jiný pohled můžeme spatřovat v ekonomické aktivitě občanů. Každý pracující občan ČR je povinen ze svého příjmu odvádět daň z příjmů FO⁵, a ta je rovněž výrazným příjmem státního rozpočtu (dále jen SR), stejně jako pojistné na sociální zabezpečení, které v ČR povinně odvádějí jak zaměstnanci, tak zaměstnavatelé.

Na druhou stranu jsou také domácnosti - občané nezanedbatelnými příjemci prostředků, které je potřeba v jejich prospěch z veřejných rozpočtů vydávat. Významnou složkou celkových výdajů ve prospěch občanů jsou prostředky na tzv. sociální ochranu, která je v podmínkách ČR řešena sociálním zabezpečením (viz dále).

Nejen ČR, ale také většina ostatních moderních systémů sociální ochrany v rámci EU v současnosti řeší nejen výše zmíněnou problematiku stárnutí populace, ale k dalším problémům se řadí např. problematika účastí žen na trhu práce, přetrvávání dlouhodobé nezaměstnanosti a vysoký počet předčasných důchodů. Proto je potřeba přijímat opatření, které tyto problémy zmírňují, případně úplně odstraňují, a to souvisí zejména s podporou rodin. V rámci ČR existuje celá řada oblastí podpory rodin, které na uvedené problematiku reagují, ale předtím, než tyto jednotlivé oblasti přiblížím, stručně rozvedu systémy, které v rámci rodinné politiky fungují po celém světě, a jež jsou charakterizovány určitými společnými rysy.

1.2.1 Systémy rodinných politik

Podle příbuznosti cílů a nástrojů rodinné politiky, mezi které patří především přímé peněžní transakce a nepřímé poskytování veřejných statků, finanční pomoci, slev a výhod, můžeme vyčlenit tři systémy rodinných politik⁶:

⁴ V konkrétních číslech žilo na území ČR k 31.12.2006 1.479.514 dětí ve věku 0 až 14 let, a 2.123.428 občanů starších 60 let. Oficiální stránky ČSÚ – věkové složení obyvatel k 31.12.2006, dostupné na World Wide Web: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/obyvatelstvo_lide, 2007.

⁵ Dle zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů existují v ČR příjmy, na které se tato daň nevztahuje, konkrétně se jedná o § 4 tohoto zákona, který vymezuje příjmy, jež jsou od daně osvobozeny nebo zcela vyňaty z předmětu daně.

⁶ KREBS, V. a kol. (2005), str. 353.

- **Liberální systém**, který předpokládá především zodpovědnost občana za své vlastní rozhodnutí, a garantuje tak státní podporu pouze rodinám s nejnižšími příjmy, které se nacházejí v pásmu chudoby, na úrovni blízké sociálnímu minimu. Významnou roli zde hrají aktivity nestátních, soukromoprávních subjektů,
- **Sociálně tržní systém** vychází z předpokladu, že sociální potřeby rodiny by měly být primárně uspokojeny na základě pracovních výkonů a zásluh a státní podpora by pak měla být poskytována také s přihlédnutím k příjmům a potřebám rodin. Významnou roli zde má stát, ale je zde dán také dostatečný prostor pro působení nestátních subjektů,
- **Univerzalistický systém** zpravidla zahrnuje podporu rodin bez ohledu na to, zda je rodina sociálně potřebná či nikoliv. Je založen na značném rozsahu redistribuce. Dominantní úlohu zde má stát, který potlačuje nebo zcela omezuje roli nestátních subjektů v této oblasti.

1.2.2 Podpora rodin v ČR

Snaha řešit *stárnutí populace* vyplývá především z uskutečňování tzv. pronatalitní politiky, což je, zjednodušeně řečeno politika podporující snahu přivést na svět potomka. K nástrojům řešící tuto problematiku patří např. zvýhodněné půjčky pro rodiny s dětmi, ale spadá sem také oblast sociálních služeb (např. manželské a rodinné poradenství, sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, azylové domy apod.), či služeb komerčních, kde se řadí např. hlídání dětí, pomoc s vedením domácnosti apod., nebo v neposlední řadě služeb nekomerčních, zastoupených v oblasti podpory rodin např. mateřskými centry.

Problematika *účastí žen na trhu práce* je v ČR řešena dáním možnosti sloučit rodičovské a profesní funkce, kdy v podmínkách ČR existuje celá řada výhod, zákazů a podpor pro těhotné ženy a matky pečující o dítě, mezi které patří např. přestávky v práci na kojení, zákaz některých prací pro těhotné a kojící ženy, omezená možnost zaměstnavatele dát těhotné ženě výpověď a mnoho dalších.

Problém *nezaměstnanosti* a vysokého počtu předčasných důchodů by potom měl být řešen tak, aby byly nastoleny takové podmínky, v nichž se vyplatí pracovat všem, tedy i starší složce obyvatelstva. Na druhou stranu je úkolem řešení této problematiky také vytvořit takové podmínky, aby všichni pracovat mohli. Nástrojem je zde tedy především správné nastavení vyplácených podpor v nezaměstnanosti, které směřuje k motivaci pracovat, dále vytváření nových pracovních míst, podpora podnikání, nebo také provádění změn kvalifikace na aktuálnější a žádanější.

Ve výčtu oblastí podpor rodin nesmím samozřejmě opomenout ani finanční podporu, která má ve společnosti stěžejní význam, a která prolíná všechny výše zmíněné problematiky.

1.2.3 Finanční podpora rodin v ČR

V podmínkách ČR se finanční podpora rodin odehrává ve dvou hlavních oblastech⁷. V oblasti daňových opatření a v oblasti systému sociálního zabezpečení. Zatímco první z nich nabízí rodinám nepřímou podporu prostřednictvím **daňových opatření**, druhá umožňuje rodinám přímé čerpání finančních prostředků, prostřednictvím 3 pilířů, na kterých je **sociální zabezpečení** v ČR vybudováno, a které budou přiblíženy dále.

V první, daňové oblasti směřuje ČR stěžejní podporu rodin do tzv. slev na dani snižujících daň, která je v ČR z příjmů FO povinně odváděna. Podpora rodin pro rok 2007 je zde realizována slevou na dítě, tzv. daňovým bonusem, kterou může uplatnit každá pracující FO pečující o dítě žijící s ní ve společné domácnosti, které se soustavně připravuje na budoucí povolání, a to ve výši 500 Kč měsíčně, nebo slevou na manžela/manželku, jehož/jejíž příjmy nepřesáhly částku 38 040 Kč za rok, zde je výše stanovena na 350 Kč měsíčně. Dalším prostředkem této oblasti je možnost uplatnění společného zdanění manželů.⁸

Jako všechny ostatní politiky, ani ta rodinná neexistuje samostatně, ale prolíná celou řadu dalších politik, a rovněž je nedílnou součástí sociální politiky.

1.3 Sociální politika

Sociální politika (dále jen SPI) je zahrnuta v politikách všech vyspělých zemí zhruba od konce 19. století a dotýká se občanů v jejich každodenním životě. Zahrnuje řadu oblastí a využívá široké škály nástrojů. Přestože je součástí činností každé vlády, její konkrétní podoba je v jednotlivých zemích odlišná a mění se i v souvislosti s měnícími se politickými, sociálními a ekonomickými podmínkami ve státě. Je však stále v předmětném zájmu všech subjektů společnosti. Také SPI má své cíle, své funkce, nástroje⁹, principy, subjekty a mnoho dalších činitelů, které utvářejí její podobu. Na tomto místě bych přiblížila pouze funkce a principy, které jsou vzhledem k obsahu mé práce důležité pro výklad dalšího textu.

1.3.1 Funkce sociální politiky

Funkce, které dominují v modelu SPI, určují její charakter. V teorii i praxi jsou tyto funkce vymezovány různě, k základním funkcím SPI¹⁰ však patří:

⁷ MPSV ČR – rodina, dostupné na World Wide Web: <http://www.mpsv.cz>, 2007.

⁸ Reforma veřejných financí, s účinností od 1.1.2008 společné zdanění manželů ruší a rovněž mění částky slev na dani.

⁹ K nejvýznamnějším nástrojům SPI patří dávky a služby, ale existuje i řada dalších jako např. právní řád, kolektivní vyjednávání, či různé ekonomické nástroje nebo sociální programy.

¹⁰ Fachinelli H. (2007), str. 15.

- **funkce ochranná** je historicky nejstarší funkcí SPI, jejímž hlavním úkolem je „chránit“ občany před konsensuálně dohodnutými nepříznivými životními situacemi,
- **funkce aktivizační** bývá někdy také označována jako funkce stimulační a její prioritní snahou je ovlivňovat kvalitu lidského potenciálu, především tedy stimulovat lidské úsilí,
- **funkce redistribuční** nebo též přerozdělovací, sleduje zmírňování nerovného postavení občanů na trhu s cílem přerozdělit to, co bylo prvotně rozděleno působením trhu, a to tak, aby rozdělení prostředků ve společnosti bylo „spravedlivé“,
- význam **funkce preventivní** spočívá v předcházení vzniku nepříznivých sociálních událostí před čekáním na to, až taková situace nastane a řešit ji ex post,
- někdy bývá uváděna také poslední z funkcí, a to je **funkce homogenizační**, která se prostřednictvím nástrojů SPI snaží dosahovat vyššího stupně stejnorodosti, což zpravidla znamená nastavení stejných výchozích podmínek pro všechny.

1.3.2 Principy sociální politiky

Principy SPI jsou těsně spjaty s jejími funkcemi. K základním principům SPI¹¹ patří:

- **princip solidarity**, který odráží samotnou podstatu SPI, a sice solidaritu (např. rodin bezdětných s rodinami s dětmi, zdravých s nemocnými, ekonomicky aktivních s ekonomicky neaktivními apod.), bez níž by v podstatě SPI nemohla existovat. Nejvyšší míru solidarity garantuje stát v případě, že financuje sociální dávky, popř. služby z prostředků daňových poplatníků,
- **princip univerzality** vyjadřuje skutečnost, že při splnění definovaných podmínek spojených se sociální událostí, mají všichni stejné nároky (např. v ČR má při porození dítěte rodička nárok na dávku SSP – porodné, které je stejné pro všechny),
- **princip zásluhovosti** vyžaduje splnění něčeho specifického – zásluhy. Zásluhou může být např. odpracování určitého počtu let, účast na pojištění, a nebo to může být výše příjmů, která rozhodne, zda sociální dávka bude, či nebude poskytnuta,
- **princip participace** někdy označován také jako princip spoluúčasti, odráží skutečnost, že SPI je záležitostí více subjektů, a že i občan má být v této oblasti aktivním subjektem, nikoliv pasivním objektem,
- vertikální rozložení pravomocí pak vyjadřuje **princip subsidiarity**, který říká, že při řešení sociálních událostí by se mělo rozhodovat na úrovni toho, kdo je občanovi nejbližší, tedy v řetězci na jehož počátku stojí rodina, dále např. charitativní organizace, obec, kraj apod., přičemž stát by měl být až na konci tohoto řetězce, v situaci, když nástroje

¹¹ Fachinelli H. (2007), str. 16.

ostatních subjektů nejsou účinné. To však neplatí vždy. Existují i země, kde je legislativou stanoveno, že primárně rozhoduje stát – zde není tento princip uplatněn.

1.3.3 Definice sociální politiky

Jednotná a obecně platná definice pojmu SPI v podstatě neexistuje, je téměř nereálné ji vytvořit, a to především z důvodů odlišností v jednotlivých zemích. SPI lze definovat¹²:

- v nejobecnějším, nejširším pojetí jako prostředek, který podporuje dosažení sociálního konsensu, sociální soudržnosti, tedy prostředek, který prostřednictvím různých nástrojů a opatření zajišťuje ve společnosti shodu,
- zužší pojetí potom definuje SPI jako oblast, která úzce souvisí s hospodářskou politikou. Jedná se zejména o oblast zaměstnanosti, včetně mzdové politiky a tu část sociálního zabezpečení, na které se podílejí zaměstnavatelé,
- a konečně v nejužším pojetí se SPI ztotožňuje se sociálním zabezpečením, které tvoří těžiště SPI.

1.4 Sociální zabezpečení

Stejně jako SPI, ani sociální zabezpečení (dále jen SZ) nelze jednoznačně definovat. Také SZ je ve světě vymezeno různým způsobem. Obecně jej však lze vymezit jako zabezpečení při vzniku nepříznivých sociálních událostí.

1.4.1 Sociální zabezpečení ve světě

Každý stát má svůj vlastní systém SZ, rozdíly v těchto systémech jsou nemalé a závisí zejména na historických tradicích, ekonomické a politické situaci v zemi atd.

Jednotlivé typy systémů SZ v rámci EU¹³ lze vymezit např. takto:

- **model Skandinávských zemí**, kde je SZ občanským právem, kdy má každý občan nárok na určitý rozsah důchodového zabezpečení. Systém je financován převážně ze všeobecných daní,
- **model Velké Británie a Irska**, který garantuje univerzální sociální ochranu pracujícím lidem a ostatní občané mají nárok na sociální ochranu za definovaných podmínek. Je zde prováděna tzv. „sociální selekce“. Systém je financován z pojistného i z daní,

¹² Fachinelli H. (2007), str. 14.

¹³ Pro zařazení zemí EU do jednotlivých typů, tedy skupin s podobnými rysy slouží zejména dvě kritéria – kritérium vycházející z historické tradice země (zde jednotlivé typy vycházejí buďto ze základního modelu „Bismarck“, v němž je výše dávek závislá na výši příjmu, nebo z modelu „Beveridge“, který používá paušální dávky) a kritérium způsobu administrativního zajištění systémů. HALÁSKOVÁ, R. (2005), str. 87.

- **model Západní Evropy**, pro nějž je typický zaměstnanecký (rodinný) status sociální ochrany, a který je do značné míry financován z pojistného,
- **model Jižní Evropy**, který je funkční směsí předchozích systémů. Není zde zabezpečen minimální příjem apod. V tomto modelu narůstá podíl výdajů financovaných ze všeobecných daní.

„I přes rozdílnosti v přístupech jednotlivých zemí je tedy možno za sociální zabezpečení považovat soubor institucí, zařízení a opatření, prostřednictvím a s pomocí kterých se uskutečňuje předcházení, zmírňování a odstraňování následků sociálních událostí, jejichž společným jmenovatelem je nedostatek, popř. hrozba nedostatku, příjmu z výdělečné činnosti nebo v důsledku mimořádných výdajů.“¹⁴

1.4.2 Sociální zabezpečení v ČR

SZ má v České republice dlouhou tradici. Dle Listiny základních práv a svobod mají všichni občané ČR zaručené právo na SZ jak ve stáří, tak při nezpůsobilosti k práci, či při ztrátě živitele, a to v takovém rozsahu, který je nezbytný pro zajištění základních životních podmínek. Pod ochranou tohoto zákona je také rodina a rodičovství.

Dávky SZ poskytuje stát, tyto dávky nepodléhají dani. Příjmy a výdaje SZ jsou součástí státního rozpočtu.

Sociálním zabezpečením se v širším slova smyslu rozumí podpora státu svým občanům při tzv. sociálních událostech, což jsou nepříznivé životní situace, které člověk nezvládá sám svými silami a prostředky. Může se jednat o sociální události spojené se zdravotním stavem, s rodinou, s věkem, s nezaměstnaností, s chudobou (nemožnost zajistit si vyšší příjem vlastním přičiněním), nebo s nepřízpůsobením se většinové společnosti.

U některých těchto událostí se předpokládá, že jsou dočasné (např. nezaměstnanost), u jiných je naopak zřejmá jejich dlouhodobost nebo trvalost (např. stáří, invalidita). Charakter sociálních událostí se potom zohledňuje ve formě pomoci, případně ve výši dávky apod.

„V současné době je sociální zabezpečení souhrnným označením pro všechny sociální instituty poskytující občanům (rodinám) pomoc (radu, ochranu, materiální a peněžní plnění, službu) k uspokojení jejich sociálních, společensky uznaných potřeb, a to za situace, kdy tyto své potřeby nejsou občané schopni uspokojovat vlastními silami z důvodu, který je společensky akceptován.“¹⁵

¹⁴ Fachinelli H. (2007), str. 94.

¹⁵ Fachinelli H. (2007), str. 97.

1.4.3 Tři pilíře sociálního zabezpečení

Systém sociálního zabezpečení stojí v ČR na 3 pilířích¹⁶:

- a) sociální pojištění,*
- b) státní sociální podpora,*
- c) sociální pomoc.*

Sociální pojištění

Funguje na principu odložení části příjmů pro případ dlouhodobě nepříznivé sociální situace. Je výrazem odpovědnosti občana jak k sobě samému, tak ke své rodině. Jeho hlavním cílem je finančně zabezpečovat jedince nebo jeho rodinné příslušníky při životních událostech - sociálních situacích, které lze předvídat, a proti kterým je tudíž účelné se pojistit. V podmínkách České republiky jsou za tyto sociální situace považovány stáří, ztráta pracovních schopností a ztráta živitele.

Tento pilíř zahrnuje 2 programy, a sice důchodové pojištění a nemocenské pojištění.

Důchodové pojištění

Je jednotným systémem na celém území ČR a je právně a ekonomicky garantován státem. Je spravován v rámci SR. Financování probíhá metodou průběžného financování, což znamená, že dávky, které se vybírají prostřednictvím pojistného na důchodové pojištění se ihned vyplácí na důchodech. Je zde odražen princip solidarity ekonomicky aktivních s neaktivními. Rovněž je zřejmé, že v tomto systému musí být nastolena rovnováha tak, aby se příjmy rovnaly výdajům, popř. je převyšovaly, což je stále větší problém, zejména vzhledem k výše zmíněnému problému stárnutí české populace.

Z titulu důchodového pojištění jsou v ČR poskytovány dávky jako je **starobní důchod, plný invalidní důchod, částečný invalidní důchod** a pozůstalostní důchody, k nimž patří **vdovský, vdovecký a sirotčí důchod**. Jednotlivé druhy těchto důchodů, včetně toho, kolik jich bylo poskytnuto ke dni 31.12.2006, s uvedením rozmezí jejich výše uvádí příloha č. 1 této práce.

Vedle povinného důchodového pojištění existuje v ČR i doplňkový systém důchodového pojištění, tzv. penzijní připojištění se státním příspěvkem, který je založen na principu dobrovolnosti.

¹⁶ Fachinelli H. (2007), str. 98.

Nemocenské pojištění

Je rovněž garantováno státem a dominujícím principem je zde opět princip solidarity (ekonomicky aktivních s neaktivními, např. za studenty platí pojistné stát). Rovněž je spravováno státem a financováno technikou průběžného financování. Pro osoby ekonomicky aktivní je toto pojištění povinné, s výjimkou OSVČ, ty mají účast na tomto pojištění dobrovolnou. Výše dávek tohoto pojištění závisí na předcházejícím výdělku.

V rámci tohoto pojištění byl přijat nový zákon č. 187/2006 Sb., jehož účinnost byla odsunuta na 1. 1. 2008, a který počítá se zásadními změnami v této oblasti¹⁷.

V rámci tohoto systému se poskytují **nemocenské dávky**, které nahrazují příjem při dočasné ztrátě pracovních schopností z důvodu nemoci. K těmto dávkám patří **podpora při ošetřování člena rodiny** nahrazující příjem při neschopnosti pracovat z důvodu péče o blízkou osobu, **vyrovnávací příspěvek v mateřství a těhotenství**, který je určen pouze pro zaměstnankyni, jež musela být z důvodu těhotenství nebo mateřství převedena na jinou práci za nižší mzdu, a **peněžitá pomoc v mateřství**, která bývá poskytována ženám v souvislosti s péčí o dítě zpravidla po dobu 28 týdnů, a sice do 22 týdnů věku dítěte.

Poplatníci pojistného

V rámci tohoto pojistného tedy poplatníci odvádějí jak pojistné na důchodové pojištění, jehož součástí je příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, tak pojistné na nemocenské pojištění.

Osoby, které toto pojištění platit musí nebo mohou můžeme rozdělit do čtyř skupin, které se od sebe liší nejen povinnostmi platit pojistné, ale také výši sazby placeného pojistného. Tyto skupiny shrnuje tabulka č. 1.1, kde se celkové odvody dále člení na jednotlivé pojistné.

Tab. č. 1.1: Sazby pojistného na SZ a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti k 1.1. 2007

<i>Poplatníci</i>	<i>Pojistné na důchodové pojištění</i>	<i>Pojistné na nemocenské pojištění</i>	<i>Příspěvek na státní politiku zaměstnanost</i>	<i>Pojistné celkem</i>
<i>Zaměstnanci</i>	6,5 %	1,1 %	0,4 %	8 %
<i>Zaměstnavatelé</i>	21,5 %	3,3 %	1,2 %	26 %
<i>OSVČ</i>	28 %	4,4 %	1,6 %	34 %
<i>ODÚDP</i>	28 %	-	-	28 %

ODÚDP = Osoba dobrovolně účastná důchodového pojištění, OSVČ = Osoba samostatně výdělečně činná.

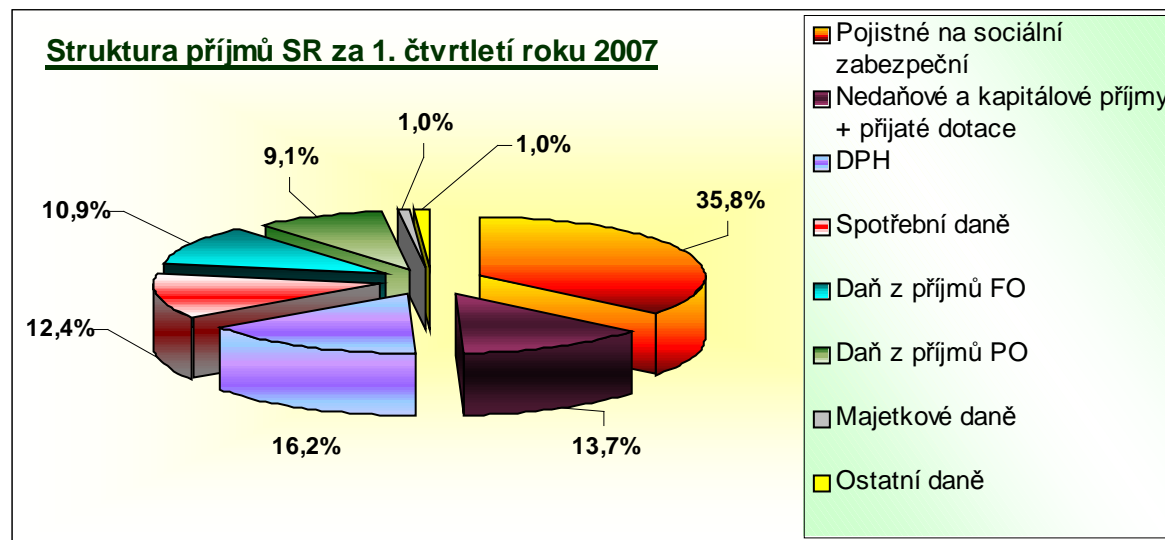
Zdroj: www.cssz.cz, 2007.

¹⁷ Reforma veřejných financí účinnost tohoto nového zákona odložila o další rok, tj. na 1.1.2009.

Tabulku č. 1.1 jsem barevně rozdělila, červeně jsou vyznačeny položky, které jsou placeny povinně, zelenou pak mají dobrovolné účasti na pojištění. Pro výpočet pojistného je kromě sazby důležité také rozhodné období, které je u všech skupin kalendářní měsíc, výjimku mají OSVČ, u nichž je rozhodným obdobím kalendářní rok. Celkové pojistné se pak odvádí z vyměřovacího základu (dále jen VZ), který je u zaměstnanců stanoven jako úhrn příjmů, jež jsou předmětem daně z příjmu FO. U zaměstnavatelů, kteří rovněž vypočítávají a odvádějí pojistné za své zaměstnance je VZ úhrn vyměřovacích základů jeho zaměstnanců. OSVČ, která povinně hradí 29,6 % si VZ stanoví sama – od roku 2006 musí činit minimálně 50 % příjmu ze SVČ, a to po odpočtu výdajů vynaložených na jeho dosažení, zajištění a udržení. Rovněž osoba dobrovolně účastná důchodového pojištění (dále ODÚDP) si VZ sama určí, nejméně však musí jeho výše činit částku ve výši jedné čtvrtiny průměrné mzdy.

„Toto pojistné je příjmem státního rozpočtu. Pojistné na důchodové pojištění se vede na samostatném účtu SR a v zákonu o státním rozpočtu se uvádí jako samostatná položka příjmů SR. Pojistné se odvádí na účet příslušné okresní správy sociálního zabezpečení.“¹⁸ Finanční prostředky vybrané v rámci sociálního pojištění tvoří více než 35 % příjmů státního rozpočtu, což je patrné i z následujícího grafu č. 1.1.

Graf č. 1.1: Strukturu příjmů státního rozpočtu v 1. čtvrtletí roku 2007

Zdroj: ČSSZ, 2007.

Graf jednoznačně dokládá, že v 1. čtvrtletí roku 2007 bylo nejvyšší příjmovou položkou SR pojistné na sociální zabezpečení. O post nejnižší příjmové položky SR se pak v tomto období dělily majetkové a ostatní daně.

¹⁸ Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů.

Státní sociální podpora

Je určena především pro rodiny s dětmi, které mohou mít především z důvodu péče o děti zvýšené životní náklady. Je to pilíř, který zabraňuje propadu těchto skupin obyvatelstva do chudoby. Je zde uplatňován princip univerzálnosti (každý, kdo se ocitne v definované sociální situaci, má na pomoc z tohoto systému nárok) a princip solidarity (zde se jedná především o solidaritu bezdětných rodin s rodinami s dětmi nebo solidaritu vysoce příjmového obyvatelstva s nízkopříjmovým). Systém je jednotný na celém území ČR, je financován ze SR, z prostředků daňových poplatníků, a není vázán na odvod z pracovního příjmu.

Dle zákona o SSP se dávky poskytované v rámci tohoto pilíře dělí do 2 skupin:

- Dávky poskytované v závislosti na výši příjmu, u kterých se, kromě splnění zákonem stanovené podmínky, zkoumá výše příjmů v rodině. Tyto dávky náleží těm rodinám, jejichž příjmy jsou nižší, než stanoví tento zákon. K 1.5.2007 mezi tyto dávky patří **přídavek na dítě, sociální příplatek a příspěvek na bydlení**.
- Druhou skupinou jsou pak ostatní dávky, u kterých se výše příjmů nezkoumá. Musí zde být pouze splněna zákonem stanovená podmínka. K 1.5.2007 mezi tyto dávky spadá **rodičovský příspěvek, příspěvek na školní pomůcky, dávky péčovské péče, porodné a pohřebné**.

Sociální pomoc

Je to nejstarší forma pomoci občanům. Jedná se o solidární pomoc v situacích, kdy nestačí pomoc z předchozích dvou pilířů, a ani po jejich vyčerpání občan nedokáže situaci vyřešit vlastními prostředky. V podmínkách ČR jsou v rámci tohoto systému poskytovány peněžité a věcné dávky, a služby.

Má různé formy. K 1.1.2007 v tomto systému existují **dávky v hmotné nouzi**¹⁹ (doplatek na bydlení, příspěvek na živobytí a mimořádná pomoc), **dávky sociální péče** (dávky a příspěvky pro zdravotně postižené, příspěvek na péči) a **sociální služby** (převážně poskytované v zařízeních pro denní pobyt, v zařízeních s přechodným ubytováním - např. pro matky s dětmi, nebo v zařízeních dlouhodobého typu - např. domovy důchodců, ústavy sociální péče atd.)

Financování tohoto pilíře je více zdrojové a probíhá např. z rozpočtu státu formou dotací (větší část dotace v současnosti pokrývá příspěvek na péči), dále z rozpočtů krajů a obcí, z rozpočtů zřizovatelů různých zařízení tohoto pilíře, nebo z vlastních příjmů, kdy si uživatel sociální péče hradí část služeb sám, hovoříme o tzv. službách s úhradou.

¹⁹ Pojem hmotná nouze nahradil s účinností od 1.1.2007 pojem sociální potřebnost. Toto datum tedy přineslo jak nový zákon o hmotné nouzi, tak se ve stejné době stal účinným další zákon - Zákon o sociálních službách.

2 Dávky státní sociální podpory v ČR

Vzhledem ke zvolenému tématu mé práce věnuji tuto kapitolu druhému pilíři SZ, který v podmínkách ČR představuje SSP se svými jednotlivými dávkami, jež jsou určeny převážně rodinám s nezaopatřenými dětmi. Samozřejmě i tyto dávky nejsou stále stejné, měnily se nejen jejich výše a výpočty, ale také okruh příjemců těchto dávek, příp. účel, na něž bývají poskytovány, nebo orgány, které o nich rozhodují. Některé z těchto změn měly pouze doplňující či upřesňující charakter, jiné znamenaly významný zásah do původního znění zákona. A především ty významné změny, které bezprostředně dopadaly na systém SSP bych rozvedla blíže.

2.1 Zákon státní sociální podpory – Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře

Nově vzniklý systém SSP byl samozřejmě doprovázen sepsáním nového zákona. Tento zákon byl (a stále je) důležitým zdrojem pro pochopení celého systému SSP. Konkrétně se jedná o Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, který je stěžejním zákonem problematiky SSP, a jež byl ke dni 1.5.2007 již čtyřicetkrát novelizován²⁰. Zákon byl přijat dne 26.5.1995 Parlamentem ČR a své účinnosti nabyl ve dvou etapách. Částečně se stal účinným od 1.10.1995 - toto datum platilo pouze pro dávky poskytované bez ohledu na výši příjmu. V plném rozsahu (tedy platný pro všechny dávky) se stal účinným dnem 1.1.1996. Tento zákon představuje jeden ze základních zákonů, jehož hlavním cílem byla realizace sociální reformy, která byla naplněna především navržením nového systému SSP.

2.1.1 Důvody pro vznik zákona o SSP a jeho základní změny

Východiskem pro navržení zcela nového systému SSP, potažmo celého zákona o SSP, byla analýza a definování sociálních situací, u nichž stát považuje za potřebné a účelné podílet se na jejich řešení. Mezi takové situace lze zařadit např. narození dítěte a s tím související náklady, které vznikají jak při samotném založení rodiny, tak při narození dítěte a následné péči o něj. Všechny tyto náklady nemohou být velmi často kryty ani vlastními úsporami rodiny, ani samotným příjmem rodičů, a proto bylo nutné, aby měl stát pro tyto rodiny s dětmi k dispozici nástroje pro jejich účinnou podporu.

Samotný důvod pro vznik nového systému SSP směřoval tedy především k rodinám, v nichž jsou osoby (tedy převážně děti) dlouhodobě bez vlastního příjmu a životní úroveň

²⁰ BŘESKÁ N., BURDOVÁ E., VRÁNOVÁ L. (2007), úvod.

těchto rodin je proto nižší, než životní úroveň jiných osob, které děti nevyživují. Mezi další důvody pro zavedení systému SSP patřil také např. růst nákladů na bydlení, služba jednoho z rodičů v ozbrojených silách a nebo také oblasti, na nichž stát měl a dosud má zvláštní zájem – oblast náhradní rodinné péče o opuštěné děti nebo vypravení pohřbu. Všechny uvedené skutečnosti odůvodňují nutnost určité redistribuce prostředků, zejména ve prospěch rodin s dětmi, ale také ostatních občanů, kteří podporu státu vzhledem ke své situaci potřebují.

Nově vzniklý systém SSP s sebou přinesl řadu změn. Mezi základní změny lze zařadit zejména²¹:

- sjednocení státních sociálních dávek vyjadřujících podporu státu rodinám s dětmi (popřípadě i jiným občanům) do jednoho komplexu,
- nové definování i těch dávek, které byly dosud součástí jiných systémů,
- zavedení nových dávek, které reagují na dosud neřešené sociální situace,
- navržení systému jako zcela variabilního, obsahujícího jednoznačný valorizační mechanismus, který představuje vazbu na životní minimum, jehož výši je vláda povinna při splnění zákonných podmínek zvyšovat, což zaručuje zachování reálné hodnoty dávek.

2.2 Výklad a změny základních pojmů v systému Státní sociální podpory

V momentě účinnosti zákona o SSP, tedy částečně dnem 1.10.1995 a plně dnem 1.1.1996, se systém SSP stal zcela novou právní úpravou, a to jak z hlediska věcného, tak z hlediska organizace a řízení. Proto mnohdy nebylo jednoduché vysvětlit a pochopit tuto novou úpravu, ať už se jednalo o jednotlivé nároky na dávky, otázky organizace, řízení, nebo vymezení základních pojmů. Především pochopení základních pojmů je důležitou součástí pro pochopení celé problematiky systému SSP, a proto bych je dále blíže rozvedla.

2.2.1 Okruh oprávněných osob

Nárok na dávky SSP má pouze oprávněná osoba, tedy pouze *fyziická osoba*²², které se dávka přiznává, a která musí splnit podmínku hlášení *k trvalému pobytu na území ČR*²³. Splnění těchto podmínek je nutností pro přiznání všech dávek SSP – testovaných (poskytovaných v závislosti na výši příjmu v rodině) i netestovaných (poskytovaných bez závislosti na výši příjmu). U dávek testovaných musí být navíc podmínka trvalého (resp. dlouhodobého)

²¹ BŘESKÁ N.a kol. (1995), str. 9.

²² Právníké osobě dávky SSP přiznat nelze, a na této zásadě nic nemění ani skutečnost, že v některých případech může být dávka právníké osobě vyplacena, např. ústavu, ve kterém je umístěno nezaopatřené dítě.

²³ U cizinců je tato podmínka splněna při jejich dlouhodobém pobytu na území ČR, který je cizincům udělován dle zvláštního zákona.

pobytu splněna i u všech osob, které se řadí do kategorie společně posuzovaných osob. Pokud některá ze společně posuzovaných osob podmínku trvalého pobytu nesplňuje, nevzniká nárok na žádnou z dávek poskytovaných v závislosti na výši příjmu.

Zvláštní úprava je věnována posuzování podmínky trvalého pobytu dětí, které nejsou státními občany ČR, ale byly zde svěřeny do výchovy jiných osob nebo do ústavní péče. S účinností od 13.7.1998²⁴ zákon stanovil, že je-li dítě svěřeno na území ČR do péče nahrazující péči rodičů nebo do ústavní péče, podmínka přihlášení k trvalému pobytu se pro vznik nároku na dávky SSP nevyžaduje.

Podmínka hlášení k trvalému pobytu se změnila se vstupem ČR do EU, kdy také sociální oblast začala být nově regulována právními předpisy Evropských společenství²⁵. Od data vstupu ČR do EU je tedy nutno rozlišovat, zda se jedná o státního příslušníka některého z členských států EU nebo Evropského hospodářského prostoru (zde je nadřazena právní úprava Evropských společenství), či nikoliv (postupuje se pouze podle českých zákonů).

2.2.2 Příjem rozhodný pro přiznání dávky

Tento příjem, tzv. rozhodný příjem rodiny (dále jen RPR), je stanoven jako měsíční průměr příjmů rodiny, jež připadají na rozhodné období. Postupuje se tak, že se příjmy jednotlivých členů rodiny za stanovené období sečtou a poté podělí počtem měsíců, které připadají na toto stanovené – rozhodné období. Rozhodné období má význam pouze u testovaných dávek, u nichž je stanoveno různě. Pro přídavek na dítě a již zaniklý příspěvek na dopravu je rozhodným obdobím kalendářní rok, pro sociální příplatek a příspěvek na bydlení je tímto obdobím kalendářní čtvrtletí. Blíže viz jednotlivé dávky.

2.2.3 Rodina

Jako rodinu zákon o SSP označuje oprávněnou osobu a osoby společně s ní posuzované, tedy takové, které s oprávněnou osobou trvale žijí a společně hradí náklady na své potřeby. Tyto osoby jsou jinak vymezeny pro nárok na přídavek na dítě a sociální příplatek, a jinak pro nárok na příspěvek na bydlení (viz dále).

²⁴ Před tímto datem platilo, že pokud bylo dítě svěřené do náhradní rodinné nebo ústavní péče na území ČR, bylo zde oprávněno trvale pobývat po dobu náhradní rodinné nebo ústavní péče, přičemž alespoň jedna osoba, které bylo dítě svěřeno, musela být přihlášena k trvalému pobytu na území ČR.

²⁵ Jedná se zejména o nařízení č. 1408/71 a Nařízení č. 1612/68, která jsou přímo závazná a mají přednost před ustanoveními právních předpisů ČR.

2.2.4 Nezaopatřené dítě

Za nezaopatřené dítě se dle zákona o SSP vždy považuje dítě do skončení povinné školní docházky, a to bez ohledu na další skutečnosti, jako je věk dítěte, jeho zdravotní stav apod. Aby však bylo možné považovat dítě za nezaopatřené i po skončení povinné školní docházky, musí splňovat buďto podmínku soustavné přípravy na budoucí povolání studiem na střední nebo vysoké škole, nebo musí existovat určité zdravotní důvody, pro které se nemůže připravovat na budoucí povolání, ani vykonávat výdělečnou činnost. Dítě lze za nezaopatřené považovat nejdéle do 26 let jeho věku²⁶.

Z okruhu nezaopatřených dětí je vždy vyloučen poživatel plného invalidního důchodu.

2.2.5 Organizační zabezpečení státní sociální podpory

Jakmile došlo k zavedení nového systému SSP, vyvstaly nové nároky, které systém kladl, mezi něž se řadila např. skutečnost, že mnoho informací potřebných pro poskytování sociálních dávek mělo charakter osobních dat chráněných zákonem. Z tohoto důvodu bylo stanoveno, že dávky SSP budou pouze v kompetenci státního orgánu, který jako jediný zabezpečí jednoznačnost a nezbytné kontrolní mechanismy. Dále byl nový systém SSP zaveden jako plně algoritmizován, a proto bylo nutné zajistit pro jeho provozování jednotný a na celém území ČR stejný software, což lze opět jednoduše splnit a zabezpečit orgánem státní správy.

Původně, tedy se zavedením zákona o SSP, o dávkách rozhodovaly okresní úřady²⁷. Změna nastala v souvislosti s reformou veřejné správy, která se realizovala od 1.1.2003, a která mimo jiné okresní úřady zrušila. To se dotklo i oblasti SSP a to tak, že došlo k přesunu kompetencí z dřívějších okresních úřadů na obecní úřady s rozšířenou působností. S účinností od 1.4.2004 pak vstoupil v platnost nový zákon a ten převedl kompetence ve SSP na úřady práce, s výjimkou hl. města Prahy, kde o dávkách SSP rozhodují úřady městských částí určené statutem hl. města Prahy. Tato úprava platí dodnes, přičemž místní příslušnost úřadů práce je dána trvalým pobytem oprávněné osoby.

²⁶ Nezaopatřeným dítětem je do 18 let také dítě vedené v evidenci uchazečů o zaměstnání, které nemá nárok na podporu v nezaměstnanosti nebo podporu při rekvalifikaci.

²⁷ Působnost okresních úřadů v okresech Brno-město, Ostrava-město a Plzeň-město vykonávaly magistráty těchto měst. Specifikum mělo také hlavní město Praha, v němž byla působnost statutem hl. města Prahy přenesena na městské části.

2.2.6 Životní minimum²⁸

Do konce roku 2007 byla prakticky celá konstrukce²⁹ dávek SSP odvozena od částek životního minima (dále jen ŽM), které má svou vlastní právní úpravu. Až do 31.12.2006 byla tato problematika řešena zákonem č. 463/1991 Sb., o životním minimum, ve znění pozdějších předpisů, který byl zrušen a s účinností od 1.1.2007 nahrazen novým zákonem č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimum. Jde o novou právní úpravu, podle které jsou v zákoně stanoveny pouze částky k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb, již v něm nejsou stanoveny (oproti předchozí úpravě) částky k zajištění nákladů na domácnost. Zatímco předchozí úprava ŽM byla tedy konstruována dvousložkově, nově je ŽM jednosložkové. Jako nový institut je novou právní úpravou zavedeno také existenční minimum³⁰ (dále jen EM). Tato novelizace také odstraňuje automatickou valorizaci částek ŽM.

Nová právní úprava tedy změnila konstrukci ŽM, a proto musela být spousta dávek SSP přepočítána (viz popis jednotlivých dávek SSP), aby se výše dávek a okruh osob, jimž dávky náleží v konečném důsledku příliš nezměnily. Změny částek ŽM, jejich konkrétní výše, včetně doby jejich platnosti jsou uvedeny v příloze č. 2 této práce. Rovněž jsou zde uvedeny částky platné od 1.1.2007, včetně částky EM.

2.3 Druhy dávek státní sociální podpory a jejich vývojové změny

Dávky SSP představují ucelený systém, který, je určen převážně rodinám s nezaopatřenými dětmi a pro některé další sociální situace. SSP je systémem státních dávek, a proto již v původním znění zákona o SSP bylo uvedeno, že náklady tohoto systému v celém rozsahu hradí stát, což platí dodnes, a znamená to, že stát hradí nejen náklady na dávky samotné, ale také náklady vznikající v souvislosti s řízením o tyto dávky.

Některé dávky v nově vzniklém systému SSP nahradily obdobné dávky, existující před platností zákona o SSP v různých sociálních odvětvích, jiné z dávek tento zákon zavedl zcela nově. Souhrnný přehled tohoto nahrazení uvádí příloha č. 3.

Samotné dávky SSP pak prošly během platnosti zákona o SSP několika změnami. Dvě dávky poskytované v závislosti na výši příjmů v rodině byly zrušeny zcela - s účinností od 1.7.2004 byl zrušen příspěvek na dopravu a od 1.1.2005 se již v systému SSP nenachází

²⁸ ŽM je definováno jako společensky uznaná hranice peněžních příjmů k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb, pod níž nastává stav hmotné nouze. Zákon č. 463/1991 Sb., o ŽM, ve znění pozdějších předpisů, §1, 2007.

²⁹ Z ŽM se vycházelo jak při posuzování nároku na dávky SSP, tak při stanovení výše těchto dávek. S účinností od 1. 1. 2008 v souvislosti s reformou veřejných financí však došlo ke změnám, blíže rozvedeno ve 3. kapitole.

³⁰ Existenční minimum je minimální hranicí peněžních příjmů, která se považuje za nezbytnou k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb na úrovni umožňující přežití.

zaopatřovací příspěvek. Další dávka byla do systému SSP zavedena nesystémově poslaneckou iniciativou jen na určitou dobu, a sice od 1.10.2005 do 1.1.2007 a jednalo se o příspěvek na péči o dítě v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Další změna přinesla s účinností od 1.1.2007, ale pouze do 31.12.2007, novou dávku, a sice příspěvek na školní pomůcky. Všechny dávky, které se v systému SSP již nenachází přibližuje příloha č. 4.

Ke dni 1.5.2007 tedy systém SSP zahrnuje tyto dávky³¹:

a) dávky poskytované v závislosti na výši příjmu	b) ostatní dávky
1. přídavek na dítě,	1. rodičovský příspěvek,
2. sociální příspěvek,	2. příspěvek na školní pomůcky,
3. příspěvek na bydlení.	3. dávky péstounské péče,
	4. porodné,
	5. pohřebné.

Samozřejmě postupně docházelo i ke změnám v jednotlivých dávkách SSP, v jejichž důsledku se např. měnily jejich výše, nebo okruh osob, které na ně mají nárok. Dosud poslední změnou této oblasti je přijetí reformy veřejných financí, která se stala účinnou od 1.1.2008. **Nutno však podotknout, že následující text této 2. kapitoly se vztahuje na dávky SSP tak, jak byly upraveny do konce roku 2007, poreformní změny odráží až 3. kapitola této práce.**

2.3.1 Přídavek na dítě

Jedná se o základní dlouhodobou dávku pro rodiny s nezaopatřenými dětmi, která byla zavedena, aby rodinám pomáhala krýt náklady spojené zejména s výchovou a výživou nezaopatřených dětí. Na rozdíl od právní úpravy před 1.1.1996, podle níž se přídavky na děti (tzv. výchovné) poskytovaly pouze na děti nemocensky nebo důchodově pojištěného rodiče, byl přídavek na dítě v nově vzniklém systému SSP navržen tak, že náleží každému nezaopatřenému dítěti, avšak v závislosti na výši příjmu v rodině.

Je přímo dávkou dítěte. Pro zjištění, zda jsou splněny podmínky pro nárok na tuto dávku se zkoumá nejen příjem dítěte, ale také osob s ním společně posuzovaných³², tedy příjem osob, které s dítětem trvale žijí a společně uhrazují náklady na své potřeby. Tento příjem se zkoumá za tzv. rozhodné období a je označován jako RPR. „Rozhodné období u této dávky činí kalendářní rok předcházející kalendářnímu roku, do něhož spadá počátek období od 1. říj-

³¹ BŘESKÁ N., BURDOVÁ E., VRÁNOVÁ L. (2007), str. 15.

³² Mezi společně posuzované osoby patří např. rodiče nezaopatřeného dítěte, popř. osoby, kterým bylo dítě svěřeno do náhradní rodinné péče na základě soudního rozhodnutí, nebo také druh a družka žijící s dítětem ve společné domácnosti alespoň po dobu 3 měsíců, a další.

na do 30. září následujícího kalendářního roku, v němž před počátkem uvedeného období je třeba prokázat rozhodný příjem³³. Znamená to, že pokud bylo o přídavek na dítě požádáno např. k 1. září 2007, spadá tato žádost do období 1. října 2007 až 30. září 2008 – po tuto dobu bude dávka náležet. Příjmy, které se budou zohledňovat pro zjištění nároku a výši této dávky pak budou pocházet z roku 2006. Na další období, tedy od 1. října 2008 do 30. září 2009 pak bude potřeba opět doložit příjmy, a sice za rok 2007.

Nárok této dávky i její výše je od počátku nastavena ve třech úrovních - výměrách (s výjimkou období od 1.10.1997 do 31.12.1998, kdy byly v rámci úsporných opatření dočasně nastaveny pouze úrovně dvě), a odvozuje se z částek ŽM a stanovených koeficientů. V případě zkoumání nároku na tuto dávku se RPR podělí částkou ŽM rodiny, a výsledkem je výše koeficientu, který zařadí nárok na tuto dávku do jedné ze tří, popř. dvou výměr. Samozřejmě je vždy dána horní hranice tohoto koeficientu, po jejímž překročení již dávka nenáleží.

Samotná výše přídavku na dítě se potom vypočítá jako součin částky ŽM na osobní potřeby dítěte a koeficientu³⁴, jež je stanoven pro výměru, do které se nezaopatřené dítě, resp. rodina na základě předchozího výpočtu pro nárok na přídavek na dítě zařadila.

Je zřejmé, že výše této dávky i samotný nárok na ni se měnil v první řadě se změnami ŽM a v druhé řadě také se změnami v nastavených koeficientech a výměrách. Změny koeficientů v jejich konkrétních dobách uvádí tabulka, jež je zobrazena v příloze č. 5.

Přídavek na dítě se během své existence změnil celkem 4krát, přičemž jedna z těchto změn znamenala návrat k dřívější úpravě. V 1. a současně 3. fázi (tedy od 1.1.1996 do 30.9.1997 a od 1.1.1999 do 31.12.2006) přídavek na dítě náležel, pokud RPR nepřevyšoval součin částky ŽM rodiny a koeficientu 3,00. Pokud byl RPR vyšší, dávka nenáležela.

Ve 2. fázi (tedy od 1.10.1997 do 31.12.1998) byl dočasně v rámci úsporných opatření omezen okruh rodin, jimž byl přídavek na dítě vyplácen, a to zejména tím, že došlo ke snížení max. výše koeficientu, kdy ještě dávka náleží, a sice na 2,20. Snížily se také jednotlivé koeficienty pro výpočet výše této dávky, jež byla v této fázi poskytovaná jen ve dvou výměrách.

V poslední fázi (tedy od 1.1.2007 do 31.12.2007) se max. výše koeficientu opět zvýšila, konkrétně na 4,00, a tím se navýšila také horní hranice max. RPR. Zvýšily se také ostatní koeficienty pro výpočet výše této dávky. Důsledkem této změny bylo nejen rozšíření příjemců, kteří s touto právní úpravou získali nově nárok na tuto dávku, ale také navýšení samotné dávky ve všech výměrách.

³³ Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, § 6, 2007.

³⁴ Tento výpočet platil do 31.12.2007, reforma veřejných financí s účinností od 1.1.2008 stanovuje výši přídavku na dítě jako pevnou částku, která již není odvozena od ŽM, viz 3. kapitola.

2.3.2 Sociální příplatek

Cílem této dávky je pomáhat rodinám s nízkými příjmy krýt náklady spojené se zabezpečováním potřeb jejich dětí. Nárok na tuto dávku je vázán na péči o nezaopatřené dítě a na stanovenou hranici příjmů v rodině, která vychází z částky ŽM. Nárok³⁵ má oprávněná osoba, tedy osoba pečující alespoň o jedno nezaopatřené dítě, s výjimkou dítěte svěřeného do pěstounské péče nebo ústavní péče, tehdy, pokud je RPR nižší než součin částky ŽM rodiny a zákonem stanoveného koeficientu - celkem byly tyto koeficienty dva, a sice 1,60 a 2,20.

Pro zjištění, zda jsou splněny podmínky pro nárok na sociální příplatek (dále jen SP) se zkoumá nejen příjem oprávněné osoby, ale také osob s ní společně posuzovaných, které jsou stejné jako u přídavku na dítě. Také zde se příjmy stanovují za rozhodné období, kterým je zde „kalendářní čtvrtletí předcházející kalendářnímu čtvrtletí, na které se nárok na výplatu dávky prokazuje, popř. nárok na dávku uplatňuje“³⁶. Např. pokud bylo o dávku požádáno k 1.5.2005 rozhodným obdobím, ze kterého se vypočítají rozhodné příjmy je 1. čtvrtletí (tedy leden, únor a březen) roku 2005. SP náleží na jedno kalendářní čtvrtletí, po jeho uplynutí se musí opět předkládat příjmy z předchozího čtvrtletí.

„Výše sociálního příplatku činí za kalendářní měsíc rozdíl mezi částkou ŽM nezaopatřeného dítěte nebo součtem částek ŽM nezaopatřených dětí, je-li takových dětí v rodině více, a částkou určenou jako podíl, v jehož čitateli je součin částky ŽM uvedeného dítěte nebo dětí a RPR, a ve jmenovateli je součin částky ŽM rodiny a stanoveného koeficientu“³⁷ (viz vzorec č. 2.1). Do 31.12.2006 činil tento koeficient 1,60, s účinností od 1.1.2007 se zvýšil na 2,20. Toto zvýšení však neznamenalo rozšíření okruhu příjemců této dávky. Vzhledem k nové konstrukci ŽM která nabyla účinnosti k datu 1.1.2007, jde v zásadě o zachování stejného okruhu příjemců této dávky.

Vzorec č. 2.1: Výpočet sociálního příspěvku

$$SP = \text{ŽMD} - \frac{\text{ŽMD} * \text{RPR}}{\text{ŽMR} \times 2,20}$$

SP..... výše sociálního příplatku
ŽMD částka ŽM nezaopatřeného dítěte (popř. dětí)
RPR..... rozhodný příjem rodiny (příjem rodiny v rozhodném období)
ŽMR životní minimum rodiny

Zdroj: Vlastní zpracování dle zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.

Ve výši této dávky se kromě příjmu odráží také některé další skutečnosti, zejména zdravotní stav (zdravotní postižení) dítěte a rodiče, dále také studium dítěte, osamělost rodiče,

³⁵ Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, § 20, 2007.

³⁶ Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, § 6, 2007.

³⁷ Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, § 21, 2007.

nebo narození více dětí současně. Všechny tyto skutečnosti se promítají do zvýšení ŽM té osoby, které se výše uvedené skutečnosti týkají. Osoby, kterým se částka ŽM násobí, včetně situací, ve kterých se násobí, výši koeficientů a jejich změny uvádí příloha č. 6.

2.3.3 Příspěvek na bydlení

Cílem této dávky je přispět na krytí nákladů na bydlení rodinám nebo jednotlivcům s nízkými příjmy, a to s přihlédnutím k jejich příjmové situaci a počtu osob, které v bytě žijí.

Nárok na tuto dávku má vlastník nebo nájemce bytu (popř. obytné místnosti), který je v bytě hlášen k trvalému pobytu³⁸. Do 31.12.2006 musela být splněna další podmínka nároku, a sice taková, že RPR nesměl převýšit zákonem určený násobek ŽM, který do 1.1.1999 činil 1,40, a poté byl navýšen na 1,60, což platilo až do 31.12.2006.

Nárok na příspěvek na bydlení byl do 31.12.2006 rovněž vázán na výši RPR, přičemž za rodinu se v tomto případě vedle nájemce či vlastníka rozuměly a stále rozumí všechny osoby, které jsou v bytě hlášeny k trvalému pobytu³⁹. Rozhodné období je zde stejné jako u SP, tedy kalendářní čtvrtletí.

„Výše této dávky činila do 31.12.2006 za kalendářní měsíc rozdíl mezi částkou nákladů na domácnost rodiny a podílem, v jehož čitateli je součin částky nákladů na domácnost a RPR⁴⁰, a ve jmenovateli součin částky ŽM rodiny a stanoveného koeficientu“⁴¹. Výpočet této dávky názorně uvádí vzorec č. 2.2., uveden níže.

Vzorec č. 2.2: Výpočet příspěvku na bydlení

$$PnB = \check{Z}MnD - \frac{\check{Z}MnD * RPR}{\check{Z}MR \times 1,60}$$

PnB	výše příspěvku na bydlení
ŽMnD	částka životního minima na domácnost
RPR.....	rozhodný příjem rodiny
ŽMR	životní minimum rodiny

Zdroj: Vlastní zpracování dle zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

S účinností od 1.1.2007 došlo k zásadní změně konstrukce příspěvku na bydlení, což souviselo zejména se změnou konstrukce ŽM. Nově koncipovaný příspěvek na bydlení vychází dle zákona o SSP ze zásady, že každá osoba či rodina může za bydlení vynaložit jen část svých příjmů. Hraniční hodnotou jsou tzv. sociálně únosné náklady na bydlení, které tvoří 30 % (v Praze 35 %) příjmů osoby či rodiny. Nárok na tuto nově koncipovanou dávku

³⁸ Podmínkou nároku je tedy to, že byt musí být užíván na základě nájemního nebo vlastnického vztahu.

³⁹ Orgán rozhodující o dávce však může v případě, kdy některá ze společně posuzovaných osob po dobu nejméně tří měsíců byt prokazatelně neužívá, rozhodnout, že se k takové osobě, jak pro nárok, tak pro výši dávky nebude přihlížet.

⁴⁰ Pokud rozhodný příjem rodiny nedosahuje částky ŽM této rodiny, vychází se vždy nejméně ze ŽM rodiny.

⁴¹ Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, § 25, 2006.

má tedy nájemce, uživatel nebo vlastník bytu, jak tomu bylo v předchozí úpravě, ale s tím rozdílem, že tuto dávku lze nově přiznat pouze v případě, pokud náklady na bydlení⁴² posuzované osoby (popř. společně posuzovaných osob) přesahují částku součinu RPR a koeficientu 0,30 (v Praze 0,35), a zároveň součin rozhodného příjmu těchto osob a uvedených koeficientů není vyšší než částka normativních nákladů na bydlení⁴³. Výši normativních nákladů na bydlení pro rok 2007 i 2008 uvádí příloha č. 7. Nově tedy výše této dávky závisí na skutečných nákladech na bydlení, které však mají stanoveny určité limity.

„Výše příspěvku na bydlení činí dle nové úpravy s účinností od 1.1.2007 za kalendářní měsíc rozdíl mezi normativními náklady na bydlení⁴⁴ a RPR vynásobeným koeficientem 0,30, a na území hlavního města Prahy koeficientem 0,35“⁴⁵.

2.3.4 Rodičovský příspěvek

Rodičovský příspěvek je dávkou, určenou rodiči v době, kdy z důvodu osobní péče o malé dítě nemůže být výdělečně činný, popřípadě je jeho výdělečná činnost omezena. Tato dávka je nárokem rodiče dítěte, a to bez závislosti na výši příjmu v rodině.

Nutnou podmínkou nároku na rodičovský příspěvek (dále jen RP) je osobní, celodenní a řádná péče rodiče alespoň o jedno dítě do čtyř let jeho věku, popř. do sedmi let jeho věku, v případě, že se jedná o dítě dlouhodobě zdravotně postižené nebo dlouhodobě těžce zdravotně postižené. Tato podmínka byla v různých obdobích chápána různě. Aby rodiči zůstal na RP nárok, mohl své dítě umístit do jeslí, MŠ nebo jiného zařízení pro děti předškolního věku pouze na dobu, jež povoloval zákon. Tato doba byla stanovena od 3 přes 5 kalendářních dnů v jednom měsíci, od 1.1.2006 se rozšířila na 4 hodiny denně, ale pouze pro děti od 3 let jejich věku, pro děti do 3 let věku zůstala zachováno max. 5 kalendářních dnů v měsíci.

Při posuzování nároku hraje důležitou roli také výdělečná činnost rodiče, která směla být vždy vykonávána pouze v takovém rozsahu, který nebrání péči o dítě. Výdělečná činnost byla dle zákona o SSP omezena až do 31.12.2003, kdy byla vždy stanovena max. výše příjmu,

⁴² Náklady na bydlení jsou skutečné náklady konkrétních posuzovaných osob na nájemné a náklady za plnění poskytovaná s užíváním bytu, přičemž u družstevních bytů, bytů vlastníků a vlastníků nemovitostí se nevychází ze skutečných nákladů, nýbrž částek, jež jsou uvedeny v zákoně o SSP jako srovnatelné náklady a jejichž výše je odstupňována podle počtu osob, které jsou společně posuzovanými osobami. Tyto náklady se neprokazují.

⁴³ Normativní náklady na bydlení jsou rovněž uvedeny v zákoně o SSP a jejich výše je odstupňována podle počtu osob v domácnosti a podle velikosti obce. Jsou určeny zvlášť pro nájemní a zvlášť pro družstevní byty a platí vždy pro období 1 roku, tedy od 1. ledna do 31. prosince, s tím, že vláda ČR je zmocněna tyto náklady svým nařízením každoročně měnit podle nárůstu nájemného, nákladů srovnatelných s nájemným a změn spotřebitelských indexů příslušných komodit.

⁴⁴ Popř. skutečnými náklady na bydlení, pokud jsou nižší než normativní.

⁴⁵ Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, § 27, 2007.

jež si směl rodič vydělat, a současně u toho pobírat RP⁴⁶. S účinností od 1.1.2004 byla podmínka omezení výdělečné činnosti zrušena zcela, rodič však musel v době své výdělečné činnosti zajistit péči o dítě jinou zletilou osobou.

K významné úpravě nároku došlo také s účinností od 1.1.2001, podle níž RP náleží rodiči pouze tehdy, pokud druhý rodič nemá nárok na peněžitou pomoc v mateřství nebo jinou dávku ze systému nemocenského pojištění. Cílem této úpravy bylo zabránit souběžnému poskytování peněžitě pomoci v mateřství matce a RP otci.

Výše této dávky byla dle původního znění zákona odvozována z částky ŽMnOP rodiče, která se násobila stanoveným koeficientem. Takto se RP vyplácel až do 31.12.2006, přičemž se měnily samozřejmě jak částky ŽM, tak samotný koeficient. Dle původního znění zákona byl tento koeficient stanoven na 1,10 a byl změněn až s účinností od 1.5.2004, konkrétně na 1,54. K zásadní změně výpočtu této dávky došlo s účinností od 1. ledna 2007, kdy se výše RP nově stanoví jako 40 % z průměrné měsíční mzdy v nepodnikatelské sféře za kalendářní rok, který o 2 roky předchází kalendářnímu roku, v němž se rodičovský příspěvek poskytuje. Od 1.1.2007 tedy tato dávka náleží v měsíční výši 7 582 Kč.

2.3.5 Porodné

Porodné je dávkou, která slouží ke krytí nákladů v souvislosti s narozením dítěte. Nárok na tuto dávku má v první řadě samotná žena, která dítě porodila. V případě, že žena v souvislosti s porodem zemřela, a to před tím, než jí nebo komukoliv jinému byla tato dávka vyplacena, má na ní nárok otec dítěte. V druhé řadě může nárok na porodné vzniknout také z důvodu převzetí dítěte do péče, a sice té osobě, která převzala dítě do jednoho roku jeho věku do trvalé péče nahrazující péči rodičů⁴⁷.

Výše porodného byla do 31.12.2007 odvozena z částky ŽM dítěte, a sice formou násobku (koeficientu) závisícího na tom, narodilo-li se jedno nebo více dětí. Tyto násobky se v průběhu existence porodného měnily. Původní znění zákona stanovilo, že pokud se narodilo jedno dítě, násobek činil 4,00, při dvou dětech byl tento násobek 5,00 a při třech a více dětech pak 9,00. Tato úprava platila až do 31.9.2001. Od 1.10.2001 do 31.3.2006 se tyto násobky zvýšily ze 4,00 na 5,00, z dosavadních 5,00 na 6,00 a z původních 9,00 na 10,00. Další zvýšení začalo platit od 1.4.2006 s platností pouze do 31.12.2006, kdy se tento násobek zvýšil z 5,00 na 10,00 při narození jednoho dítěte a dále byl stanoven koeficient 15,00 na každé dítě při vícedětném porodu. Poslední novelou před účinností reformy veřejných financí byla

⁴⁶ Max. možná výše výdělečné činnosti byla stanovena různě – od násobků částky ŽM na osobní potřeby rodiče, přes vazbu na odvod záloh na důchodové pojištění, až po vazbu na odvedenou daň ze SVC.

⁴⁷ Nezkoumá se, zda již bylo porodné před tímto převzetím vypláceno jiné osobě.

novela platná od 1.1.2007, kdy došlo se změnou v konstrukci ŽM i ke změně koeficientů porodního, a sice na 11,10 při narození jednoho dítěte, na 16,60 při porodu dvojčat a na 15,00 při vícedětném porodu.

2.3.6 Pohřebné

Cílem této dávky je přispět na náklady, které vznikají v souvislosti s vypravením pohřbu. Nárok na tuto dávku má pouze FO, která vypravila pohřeb osobě, jež měla ke dni smrti trvalý pobyt na území ČR nebo byl-li pohřeb vypraven v ČR. Na nárok na dávku nemá vliv příbuzenský ani jiný vztah k zemřelému.

Výše této dávky je stanovena pevně a promítají se do ní náklady na vypravení pohřbu. Dle původního znění zákona o SSP náležela tato dávka ve výši 3 000 Kč, a to až do 31.12. 1997. S účinností od 1.1.1998 byla výše pohřebního zvýšena na 5 000 Kč a do 1.1.2008, kdy nabyla účinnosti reforma veřejných financí zůstala tato dávka beze změny, přestože dle zákona o SSP je vláda zmocněna zvyšovat tuto dávku v návaznosti na růst spotřebitelských cen zjišťovaných Českým statistickým úřadem.

2.3.7 Dávky pěstounské péče

Před účinností zákona o SSP byly tyto dávky upraveny jiným zákonem⁴⁸, na jehož základě byly poskytovány pouze dvě opakující se dávky, a sice příspěvek na úhradu potřeb dítěte a odměna pěstouna. Tyto dávky byly převzaty do nově vzniklého systému SSP, a současně se okruh dávek pěstounské péče rozšířil o další dvě jednorázové dávky, konkrétně o příspěvek při převzetí dítěte a o příspěvek na zakoupení motorového vozidla, které před účinností zákona o SSP existovaly ve formě fakultativních dávek sociální péče.

Úkolem těchto dávek je finančně podpořit náhradní rodinnou péči. Náleží, pokud pěstoun nebo poručník ustanovený soudem pečuje osobně o svěřené dítě. Dítě i pěstoun mohou vedle dávek SSP pobírat také další dávky SSP (kromě SP), pokud splní podmínky nároku.

Od účinností zákona o SSP řadíme mezi dávky pěstounské péče tyto dávky, které existují v systému SSP dodnes:

- **příspěvek na úhradu potřeb dítěte**, jež se má podílet na zajištění životních potřeb dítěte svěřeného do pěstounské péče. Náleží vždy po dobu trvání pěstounské péče (nejdéle do doby, než se dítě stane zletilým, tj. než dovrší 18 let)⁴⁹. Oprávněnou osobou je zde samo dítě, tato dávka je tedy nárokem dítěte. Výše této dávky se odvozuje od částky ŽM dítěte

⁴⁸ Konkrétně se jednalo o zákon č. 50/1973 Sb., o pěstounské péči, který rovněž upravoval vztahy mezi pěstounem a jemu svěřeným dítětem.

⁴⁹ Popř. má dítě nárok i poté, nejdéle však do 26 let, a to v případě, že i nadále splňuje podmínky nezaopatřenosti a trvale žije s původním pěstounem, tedy s tím, s nímž dítě žilo v pěstounské péči před dovršením 18 let.

a vypočítá se jako násobek této částky a zákonem stanoveného koeficientu⁵⁰. Výše těchto koeficientů se v průběhu existence této dávky měnily, k přepočtu muselo dojít také v souvislosti s novou konstrukcí ŽM, kdy se tato dávka nově počítá z částky ŽM dítěte, tedy od 1.1.2007 z jediné složky ŽM. Obdobně, jako je tomu u SP, i ve výši této dávky se promítají skutečnosti, jako je např. nepříznivý zdravotní stav nebo v minulosti také soustavná příprava dítěte na budoucí povolání na škole, která má sídlo mimo místo trvalého pobytu dítěte. Pro stanovení výše příspěvku na úhradu potřeb dítěte při těchto skutečnostech se částka ŽM dítěte násobí stanovenými zvýšenými koeficienty. Veškeré koeficienty, jejich změny, včetně výpočtu této dávky uvádí příloha č. 8, rovněž jsou zde uvedeny konkrétní výše této dávky, které jsou platné v současnosti,

- **odměna pěstouna** je dávka, která náleží pěstounovi jako odměna za výkon jeho pěstounské péče. Náleží po celou dobu trvání pěstounské péče, tedy do doby, kdy dítě v pěstounské péči dosáhne zletilosti, nebo i poté, kdy už sice pěstounská péče zanikla, ale dítě zůstává nezaopatřeným dítětem, žijícím se stále stejným pěstounem a majícím nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte. Výjimkou jsou situace, kdy zletilé dítě sice nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte nemá, ale jen proto, že je poživitelem důchodu z důchodového pojištění, přičemž výše tohoto důchodu je stejná nebo vyšší než uvedený příspěvek. V tomto případě je nárok na odměnu pěstouna zachován. Tato dávka pěstounovi nenáleží, jestliže dítě, které mu bylo svěřeno do pěstounské péče, je v přímém zaopatření ústavu. Vyloučen je také souběh odměny pěstouna jako dávky SSP a odměny pěstouna za péči o svěřené dítě v zařízení, která je poskytována dle zákona o sociálně právní ochraně dětí a je posuzována jako plat. Výše této dávky se odvozuje z částky ŽM pěstouna, která se násobí stanoveným koeficientem. Samozřejmě i do této dávky se promítla změna související s nově konstruovaným ŽM. Do 31.12.2006 se odměna pěstouna vypočítala jako součin částky ŽMnOP pěstouna (což byla jedna ze složek ŽM) a stanoveného koeficientu, který činil 0,50. Od 1.1.2007 už je však ŽM jednosložkové a výše této dávky se tedy nově stanoví jako součin částky ŽM jednotlivce nebo ŽM nezaopatřeného dítěte, které se stalo pěstounem, a nově stanoveného koeficientu, který od 1.1.2007 činí 1,00. S účinností od 1.7.2005 se tato dávka také nově začala poskytovat v tzv. zvláštních případech, mezi které patří např. případy, kdy pěstoun pečuje v pěstounské péči alespoň o 3 děti nebo minimálně o jedno dítě dlouhodobě těžce zdravotně postižené vyžadující mimořádnou péči. V takových případech se odměna pěstouna posuzuje jako plat a zvyšuje se koeficient rozhodný

⁵⁰ Od 1.1.2007 je tento koeficient 1,40 pro zaopatřené dítě od 15 let do zletilosti, a 2,30 pro nezaopatřené dítě.

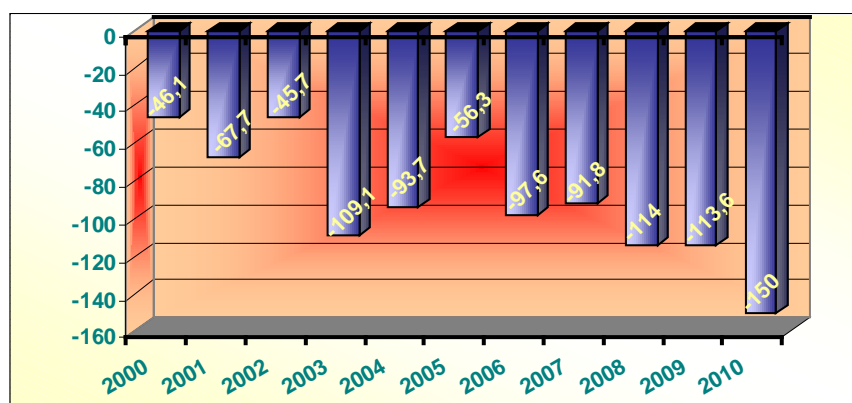
pro výpočet výše této dávky. Konkrétní výše této dávky platné od 1.1.2007, včetně výše koeficientů pro jednotlivé zvláštní situace i s jejich změnami a dobou účinnosti uvádí příloha č. 9,

- **příspěvek při převzetí dítěte** je jednorázovou dávkou, jejímž účelem je přispět na nákup potřebných věcí pro dítě přecházející do pěstounské péče (obvykle toto dítě přechází z ústavní péče a nemá žádné vlastní osobní věci). Tato dávka je nárokem pěstouna, který převzal dítě na základě soudního rozhodnutí do pěstounské péče, nárok vzniká dnem převzetí dítěte. Výše této částky se odvozuje z částky ŽM dítěte a stanoveného koeficientu. Ke změně v koeficientu u této dávky došlo rovněž pouze v souvislosti se změnou konstrukce ŽM. Do 31.12.2006 se tato dávka vypočítala jakou součin částky ŽMnOP dítěte a koeficientu 4,00. Se změnou konstrukce ŽM, s účinností od 1.1.2007 náleží tato dávka ve výši 4,45 násobku ŽM dítěte podle jeho věku,
- **příspěvek na zakoupení motorového vozidla** je dávka, jež byla nově zavedena do systému SSP v zájmu usnadnění a zajištění kvalitní péče o děti svěřené do pěstounské péče. Podmínkou nároku na tuto dávku je, že pěstoun musí mít v pěstounské péči alespoň 4 děti a musí rovněž splnit podmínky určení této dávky – je určena buď na zakoupení osobního motorového vozidla nebo na zajištění nezbytné opravy takového vozidla. Další podmínkou je, že tento příspěvek nesmí pěstoun používat pro výdělečnou činnost. Příspěvek je přísně účelově vázán na používání motorového vozidla pro potřeby dětí. Výše této dávky je od účinnosti zákona o SSP stále stejná a činí 70 % z pořizovací ceny osobního motorového vozidla nebo 70 % z prokázaných výdajů na opravy. Je dána také max. výše této dávky, na tomto příspěvku lze najednou poskytnout max. 100 000 Kč. Není už však stanoveno, jak často může být tento příspěvek poskytnut, proto je omezení dáno také desetiletým obdobím, ve kterém lze pěstounovi tuto dávku poskytnout v max. celkové výši 200 000 Kč. Znamená to, že celková částka poskytnutých příspěvků nesmí dohromady v desetiletém období přesáhnout částku 200 000 Kč.

3 Dopad daňové reformy na oblast podpory státu rodinám s dětmi

Podle zprávy Evropské komise z června 2007 patří ČR k zemím s nejrizikovějším výhledem veřejných financí. Přispívá k tomu především fakt, že SR ČR od roku 1996 vykazuje schodek, který se s mírnými výkyvy neustále prohlubuje. Schodek, neboli deficit SR, jinak také rozdíl mezi příjmy a výdaji SR uvádí v letech 2000 až 2010 graf č. 3.1. Nutno podotknout, že veškeré údaje této kapitoly za rok 2007 jsou čerpány pouze z navržené a schválené podoby SR, nikoliv ze skutečných výsledků. Stejně tak údaje od roku 2008 pochází z navržené podoby střednědobého výhledu návrhu SR z roku 2006. Níže uvedený graf č. 3.1 tedy zahrnuje údaje, které jsou předpovědí vývoje při úpravě, která platila před 1.1.2008, tedy před účinností reformy veřejných financí.

Graf č. 3.1: Schodek státního rozpočtu v mld. Kč

Zdroj: MF ČR + MPSV ČR + vlastní zpracování, 2008.

Jak je z grafu č. 3.1 zřejmé, deficit SR, až na pár výjimek, každým rokem stoupá, a ve sledovaných letech neklesl pod hranici 45 mld. Kč, což je samozřejmě dluh nemalé výše. Návrh SR pro rok 2007 sice počítal s mírným poklesem tohoto schodku, přesto byl schválen s deficitem ve výši téměř 92 mld. Kč, což znamená např. oproti roku 2002 více než dvojnásobné navýšení. Z grafu je dále jasné, že bez zásahu do situace a právní úpravy, jež platila do konce roku 2007, bude mít schodek SR vzrůstající tendenci i nadále. Dle předpovědí by schodek SR mohl v roce 2010 dosáhnout až 150 mld. Kč, a to i přes fakt, že česká ekonomika se v posledních letech nachází v nejpříznivější fázi ekonomického cyklu, a sice ve fázi ekonomického vzestupu, a rovněž na ni působí řada dalších příznivých faktorů. Zákonitost ekonomického cyklu však říká, že jednotlivé fáze tohoto cyklu se po určité době vždy vystřídají. Je tedy jasné, že česká ekonomika nebude na vzestupu donekonečna. Také proto začala vláda

ČR jednat a dosud promarněný zbytek ekonomického vzestupu využila k neprodlenému zahájení reformních opatření. Výsledkem těchto jednání byl vznik reformy veřejných financí, která je rozložena do tří etap, přičemž první⁵¹ z těchto etap byla schválena dne 23.5.2007, a stala se platnou s účinností od 1.1.2008. Nejdůležitějším důvodem pro vznik této reformy je tedy stále rostoucí schodek SR. Je však nutno vidět také to, co stojí na pozadí tohoto permanentně se zvyšujícího deficitu.

V první řadě jsou to zejména stále se zvyšující nároky na výdajové tendence SR, s nimiž příjmová stránka SR nestačí držet krok. Dá se říci, že úměra mezi schodkem SR a výdaji ze SR je přímá, česká ekonomika se tím více zadlužuje, čím vyšší jsou požadavky na výdaje SR. A právě tyto stále vyšší požadavky na výdajovou stránku SR přímo souvisí s tzv. mandatorními výdaji⁵². Mandatorní výdaje (dále jen MV) tvoří významnou složku celkových výdajů. Jsou to takové výdaje, které vláda nemůže bez právních změn ovlivnit, a proto jejich výše každým rokem stoupá. Z prognóz MPSV ČR vyplývá, že bez těchto reformních změn, jež odstartovaly k 1.1.2008, by v roce 2013 došlo k tomu, že veškeré plánované výdaje SR budou směřovat na výplatu MV a ještě je nepokryjí zcela. Mimo jiné to znamená, že již nezůstanou žádné volné prostředky na financování jiných oblastí. Navíc tyto prognózy proklamují, že podíl MV na celkových plánovaných výdajích bude stále vyšší.

Druhý pohled na pozadí schodku SR zastupuje příjmová stránka SR. Zde prognózy MPSV ČR z období před přijetím reformy naznačují, že vzhledem k tomu, že příjmy SR jsou dlouhodobě plánovány jako nižší než výdaje SR (což odráží schodek SR), dojde k nedostatečnosti plánovaných příjmů SR na výplatu MV ještě dříve, a sice v roce 2009. Rovněž zde se bude (dle prognóz) rozdíl mezi příjmy SR a MV prohlubovat.

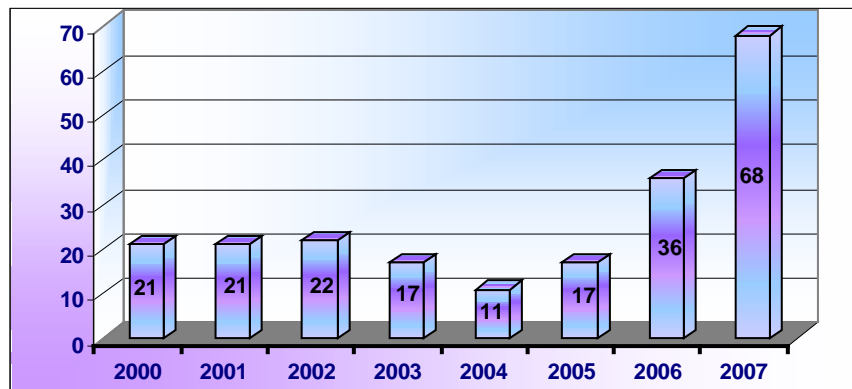
Je tedy nesporné, že se stále větším zadlužováním SR úzce souvisí MV. Mezi MV patří zejména sociální transfery obyvatelstvu nebo tzv. sociální mandatorní výdaje, jako jsou např. důchody, dávky nemocenského pojištění a podpory v nezaměstnanosti, dávky SSP, sociální péče a ostatní sociální dávky. MV jsou dále také platby státu do systému všeobecného zdravotního pojištění za vybrané skupiny obyvatel, nebo příspěvek na stavební spoření, či penzijní připojištění atd. Sociální MV jsou nejvýraznější skupinou MV. Tyto výdaje výrazně narostly především v souvislosti s přijetím předvolebních sociálních balíčků na jaře roku

⁵¹ Další dvě etapy této reformy by měly být předloženy ke schválení nejpozději do poloviny roku 2008.

⁵² Mandatorní výdaje jsou „příkázané“ výdaje, neboli výdaje SR, které musí stát uhradit, protože to stanovují platné zákonné předpisy nebo mezinárodní dohody a smlouvy. Tyto výdaje tedy nelze při plánování rozpočtu účinně ovlivnit. MFČR – Státní závěrečný účet ČR z roku 2006, dostupné na internetu http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/SZU2006_C_pdf.pdf.

2006. Následek od 1.1.2007 znamenal roční nárůst těchto sociálních MV o 68 mld. Kč, což je nejvyšší meziroční přírůstek v historii, jak se můžeme přesvědčit z grafu č. 3.2.

Graf č. 3.2: Výše přírůstků mandatorních sociálních výdajů v mld. Kč

Zdroj: MPSV ČR + vlastní zpracování, 2008.

Z grafu č. 3.2 je evidentní, že až na pár let, kdy tyto sociální MV klesly, mají ve sledovaných letech spíš narůstající tendenci. Patrné je také to, že přijetí předvolebních sociálních balíčků v roce 2006 pak znamenalo více než dvojnásobný nárůst těchto výdajů, který pokračoval i v roce 2007 a dle prognóz MPSV ČR by narůstal dále, především díky sociálním MV.

Z předchozího textu je zřejmé, že bez přijetí reformy by na výplatu celkových MV již v roce 2009 směřovaly veškeré plánované příjmy SR, a v roce 2013 by tyto MV zabraly celkové plánované výdaje SR.

Všechny tyto nastíněné prognózy, doložené grafy č. 3.1 a 3.2, byly hlavním důvodem pro vznik reformy veřejných financí. Hlavní cíle této reformy lze shrnout do několika oblastí:

- snížení veřejného zadlužení, což je důležité nejen z hlediska vývoje české ekonomiky, ale také z hlediska závazků vůči EU, mezi které patří kritérium udržitelnosti veřejných financí a udržení vládního deficitu pod úroveň 3 % HDP,
- usměrnit vládní výdaje, posílit jejich efektivnost a adresnost,
- zjednodušit daňový systém zejména plošným snížením daňového zatížení a omezením administrativní zátěže,
- provést změny v sociální oblasti, což znamená především úpravy v SZ, tedy v oblasti SSP, nemocenského i důchodového pojištění (reforma si mimo jiné klade za cíl reformovat důchodový systém a zdravotnictví), včetně sociálních dávek a služeb, dále v oblasti zaměstnanosti, a v neposlední řadě v oblasti rodinné politiky a podpory rodin s dětmi, na což bych se vzhledem k tématu mé práce zaměřila v následujícím textu především.

3.1 Změny v oblasti podpory rodin s dětmi

Z modelových propočtů vlády ČR vyplývá, že po započtení celkových dopadů změn daňového a sociálního systému na této reformě neprodělá žádná sociální skupina, s výjimkou těch, které žijí pouze na sociálních dávkách bez veškeré motivace k hledání zaměstnání a těch, kteří chtějí sociální systém zneužívat na úkor ostatních. Podle vlády ČR a na základě výše zmíněných vládních propočtů je reforma veřejných financí nastavena sociálně citlivě, takže by se neměla negativně projevit v žádné oblasti, včetně oblasti podpory rodin s dětmi.

V oblasti podpory rodin s dětmi si reforma klade za cíl především vybudovat moderní rodinnou politiku, která umožní rodičům svobodu volby a snadnější spojení péče o dítě s profesním rozvojem. Rovněž zde reforma zavádí několik změn jak v rámci SZ, tak v rámci daňových opatření, které na oblast podpory rodin s dětmi bezprostředně dopadají. Hlavní změny zde směřují do těchto oblastí:

- **oblast SSP**, v níž došlo k řadě změn a omezení u jednotlivých dávek, především z toho důvodu, že výplaty dávek SSP po přijetí sociálních balíčků na jaře 2006 stouply z 34 mld. Kč v roce 2006 na schválených 54,4 mld. Kč v roce 2007 a bez zásahů by rostly stále hlavně zásluhou zabudování automatických valorizací. Kromě odstranění automatických valorizací reforma zavedla také pevné částky mnoha dávek SSP,
- **daňová oblast**, která má za úkol kompenzovat dopady reformy, kdy se sice na jedné straně některé sociální dávky částečně snižují směrem k vyšší adresnosti sociálního systému, ale na druhé straně je zde kompenzace v podobě vyšších čistých mezd. Tato kompenzace zahrnuje především vyšší slevy na daních z příjmů FO, kdy v oblasti rodin s dětmi došlo především ke zvýšení daňového zvýhodnění na dítě z předreformních 6 000 Kč za rok na 10 680 Kč za rok. Došlo rovněž ke zvýšení ostatních slev na dani,
- **oblast nemocenského pojištění**⁵³, ve které došlo v rámci podpory rodin s dětmi ke změně u dávky s názvem peněžitá pomoc v mateřství. Tato dávka je nově poskytována v délce 28 týdnů, jak pro vdané, tak pro osamělé matky. Předreformní úprava umožňovala osamělým matkám pobírat tuto dávku v délce 37 týdnů, tato délka však po reformě zůstala zachována pouze pro ženy, které porodí vícero dětí.

⁵³ V rámci tohoto pojištění byl přijat nový zákon, jež měl nabýt účinnosti dnem 1.1.2008, a který počítá se zásadními změnami v této oblasti. Reforma veřejných financí však účinnost tohoto zákona odložila na 1.1.2009.

3.2 Změny v oblasti SSP

Dle mého názoru došlo k nejradikálnějším změnám (kromě daňové oblasti) právě v sociální oblasti, tedy především ve SSP, proto bych tyto změny ráda rozvedla podrobněji.

K sociální oblasti reformy veřejných financí, potažmo k jednotlivým změnám na dávkách SSP se váže také hypotéza mé práce, která zní: „Sociální oblast reformy veřejných financí zaznamená finanční přílepy jak pro společnost jako celek, tak pro jednotlivé občany.“

K jedné z nejdůležitějších změn došlo v souvislosti s odstraněním automatických valorizací, kdy povinnost vlády valorizovat, po naplnění valorizační podmínky, částky ŽM je změněna na možnost. Do 31.12.2007 měla vláda povinnost zvyšovat částky ŽM vždy k 1.1., pokud index spotřebitelských cen vzrostl alespoň o 5 %. Od 1.1.2008 je tato povinnost změněna na možnost, kdy vláda dle svého uvážení ŽM a EM valorizovat může a nemusí. Přestože tedy dojde k naplnění valorizační podmínky neznamena to automatickou valorizaci, vláda nově posuzuje také ekonomické a sociální souvislosti.

Další důležité změny nastaly v jednotlivých dávkách SSP. Řada dávek SSP je od 1.1.2008 nově stanovena v absolutních nominálních částkách bez přímé vazby na ŽM, čímž dochází k odstranění automatické valorizace také u dávek SSP. S přihlédnutím k mé hypotéze bych ráda v následujícím textu přiblížila poreformní dopad na jednotlivé dávky SSP, a sice ze dvou úhlů pohledů. Za první dopad na společnost jako celek, který je reprezentován zejména úsporami ve SR, a za druhé to, jak se tyto poreformní změny projeví na jednotlivých občanech, zvláště na jejich příjmech.

3.2.1 Poreformní dopad na společnost

Jak už bylo uvedeno v předchozím textu, tato reforma se realizuje především z toho důvodu, aby došlo k celkovým úsporám ve SR, potažmo v sociálních výdajích. Již z historického vývoje je zřejmé, že pokud má docházet k úsporným opatřením, každá vláda se nejprve zaměří na sociální oblast. A tato reforma není výjimkou. Především dávky SSP prošly celou řadou změn, které mají vést k celkovým úsporám ve SR. Dopad těchto změn z hlediska výše plánovaných úspor můžeme vysledovat na grafech v příloze č. 10, jež znázorňují náklady na vybrané dávky SSP se srovnáním předreformního a předpokládaného poreformního vývoje.

Reformní změny postihly celkem šest dávek SSP – příspěvek na dítě, sociální příspěvek, rodičovský příspěvek, jednu z dávek péče o dítě, a sice příspěvek při převzetí dítěte, dále porodné a pohřebné. Ostatních dávek SSP, tedy zbývajících dávek péče o dítě a příspěvku na bydlení se reforma nedotkla.

Nutno ještě podotknout, že výše výdajů na příspěvek při převzetí dítěte zůstala dle schválených návrhů rozpočtů a předpovědí poreformních úprav nezměněna. Zatímco v roce 2006 bylo na tuto dávku vynaloženo celkem 10 mil. Kč, předreformní návrh SR pro rok 2007 i 2008 počítal s 12 mil. Kč, pro rok 2009 s 13 mil. Kč a pro rok 2010 s 14 mil. Kč. Dle propočtů a předpovědí MPSV ČR zůstanou náklady na tuto dávku stejné i po reformních úpravách. Nedojde tedy k žádné úspoře, proto tato dávka není v grafech přílohy č. 10 zobrazena.

Další důležitou skutečností, je fakt, že tato reforma s účinností od 1.1.2008 zrušila příspěvek na školní pomůcky, což dle předpovědí MPSV ČR povede k dalším významným úsporám. Celkové předpokládané úspory v letech 2008 až 2010 přibližuje tabulka č. 3.1.

Tab. č. 3.1: Úspory v dávkách SSP po realizaci reformy veřejných financí (v mil. Kč)

Dávky SSP	2008	2009	2010
Přídavek na dítě	2 652 Kč	2 743 Kč	3 336 Kč
Sociální příspěvek	477 Kč	439 Kč	671 Kč
Rodičovský příspěvek	4 442 Kč	5 672 Kč	8 003 Kč
Příspěvek při převzetí dítěte	0 Kč	0 Kč	0 Kč
Porodné	409 Kč	407 Kč	535 Kč
Pohřebné	430 Kč	433 Kč	435 Kč
Příspěvek na školní pomůcky	84 Kč	85 Kč	86 Kč
CELKEM	8 494 Kč	9 779 Kč	13 066 Kč

Zdroj: MPSV ČR, 2008.

Z tabulky č. 3.1 je patrné, že po účinnosti reformy veřejných financí dojde dle předpokladu MPSV ČR k nemalým úsporám, které se ve sledovaných letech budou navyšovat každým rokem. Předpokládaným výsledkem reformy je pak to, že v roce 2010 se na dávkách SSP uspoří celkem částka ve výši 13 066 mil. Kč. Dále je zřejmé, že největší úspory poplynou z rodičovského příspěvku a přídavku na dítě, zatímco nejmenší úspory přinese reformou zrušený příspěvek na školní pomůcky a nulovou úsporu pak příspěvek při převzetí dítěte.

3.2.2 Poreformní dopad na jednotlivé občany

Každá úspora má zákonitě rub i líc. V případě úspor na dávkách SSP je zde lícem příznivý finanční dopad na SR, na druhou stranu je jejím rubem dopad na jednotlivé občany. Snižování každého nákladu se musí zákonitě projevit někde jinde. V tomto případě to znamená snížení nebo úplné odebrání většiny reformovaných dávek SSP téměř pro všechny, kteří před reformou měli na tyto dávky nárok. Poreformní změny v jednotlivých dávkách SSP, včetně jejich dopadů na vybrané typy rodin jsou rozebrány v následujícím textu. Nutno ještě podotknout, že vše o čem se dále nezmiňuji zůstalo nezměněno.

3.2.2.1 Přídavek na dítě

Před reformou veřejných financí tato dávka náležela pokud byl RPR nižší než 4 násobek ŽM této rodiny. Od 1.1.2008 je okruh příjemců této dávky omezen - aby na tuto dávku vznikl po 1.1. 2008 nárok, RPR nesmí převyšovat 2,4 násobek ŽM rodiny. Druhou významnou změnou u této dávky je její výpočet. Přídavek na dítě se od 1.1.2008 neodvozuje z částek ŽM, ale je stanoven v pevné částce, kdy rozhodujícím kritériem pro výši této dávky je věk dítěte, podle něhož je přídavek vyplácen ve 3 výměrách. Srovnání výše této dávky, která platila před reformou s poreformní úpravou, včetně předreformních výpočtů znázorňuje tabulka č. 3.2.

Tab. č. 3.2: Výše přídavku na dítě

Věk dítěte	Před reformou (ŽM dítěte * koeficient)			Po reformě
	Zvýšená výměra	Základní výměra	Snížená výměra	
do 6 let	576 Kč (1 600 * 0,36)	496 Kč (1 600 * 0,31)	256 Kč (1 600 * 0,16)	500 Kč
6 – 15 let	706 Kč (1 960 * 0,36)	608 Kč (1 960 * 0,31)	314 Kč (1 960 * 0,16)	610 Kč
15 - 26 let	810 Kč (2 250 * 0,36)	698 Kč (2 250 * 0,31)	360 Kč (2 250 * 0,16)	700 Kč

Zdroj: Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů + vlastní zpracování, 2008.

Tabulka dokládá, že přídavek na dítě má po reformní úpravě tři výše v pevných částkách - 500 Kč, 610 Kč a 700 Kč. Patrné je také to, že realizací reformy došlo ke znevýhodnění nejchudších rodin s dětmi, které z důvodů nízkých příjmů pobíraly před reformou tuto dávku v nejvyšší, tedy zvýšené výměře. Všechny tyto rodiny přišly reformní úpravou řádově o 100 Kč. Nejvíce pak ztratí rodina s nezaopatřeným dítětem ve věku 15 až 26 let, která před reformou pobírala na toto dítě přídavek ve výši 810 Kč a po reformní úpravě jí bude náležet už pouze ve výši 700 Kč, což je měsíčně o 110 Kč méně.

Mně osobně přijde tento reformní krok ve státě, který má svým občanům, potažmo rodinám, zajišťovat sociální ochranu nelogický, tím spíš, že rodiny, které mají vyšší příjmy než první zmíněná skupina, a kterým tedy před reformou náležel přídavek na dítě v nižší částce (základní výměře) si po reformě paradoxně o pár korun měsíčně přilepší. Rodiny, které před reformou pobíraly přídavek na dítě v nejnižší možné výši (snížené výměře) jsou z okruhu příjemců této dávky po reformní úpravě vyloučeny zcela, což způsobil reformně snížený koeficient.

Nárok na tuto dávku je stále závislý na ŽM rodiny, což dokládá také tabulka č. 3.3. Zatímco před reformou měly rodiny na přídavek na dítě nárok až do výše jejich čistých příjmů, které ukazují zeleně zvýrazněna čísla této tabulky (tzv. maximální možné příjmy), po reformě se hranice příjmu pro nárok na tuto dávku posunula výrazně směrem dolů, a to

u všech typů rodin, což znázorňují modrá čísla tabulky č. 3.3. Pokud tedy např. rodina skládající se ze dvou dospělých a dvou dětí ve věku 6 až 15 let měla před reformou čistý měsíční příjem 37 600 Kč, pobírala přídatky na obě děti, a sice v nejnižší výměře, tedy ve výši 628 Kč na obě děti. Po reformě však tato rodina nárok na přídatky na obě děti ztratila, přičemž aby jí vznikl nárok na tuto dávku znovu, musely by čisté příjmy této rodiny klesnout o více než 15 000 Kč, o čemž se můžeme také přesvědčit z tabulky č. 3.3.

Tab. č. 3.3: Nárok na přídatek na dítě

Typ rodiny	Podmínky nároku před reformou			Podmínky nároku po reformě
	Zvýšená výměra	Základní výměra	Snížená výměra	
1 dospělý + dítě do 6 let ŽMR = 4 480 Kč (2 880 + 1 600)	RPR < 6 720 Kč RPR < ŽMR * 1,5 HM < 7 302 Kč	RPR < 10 752 Kč RPR < ŽMR * 2,4 HM < 12 634 Kč	RPR < 17 920 Kč RPR < ŽMR * 4,0 HM < 22 910 Kč	RPR < 10 752 Kč RPR < ŽMR * 2,4 HM < 11 597 Kč
1 dospělý + dítě 15-26 let ŽMR = 5 130 Kč (2 880 + 2 250)	RPR < 7 695 Kč RPR < ŽMR * 1,5 HM < 8 567 Kč	RPR < 12 312 Kč RPR < ŽMR * 2,4 HM < 14 830 Kč	RPR < 19 360 Kč RPR < ŽMR * 4,0 HM < 25 099 Kč	RPR < 12 312 Kč RPR < ŽMR * 2,4 HM < 13 929 Kč
2 dospělí + dítě do 6 let ŽMR = 7 080 Kč (2 880 + 2 600 + 1 600)	RPR < 10 620 Kč RPR < ŽMR * 1,5	RPR < 16 992 Kč RPR < ŽMR * 2,4	RPR < 28 320 Kč RPR < ŽMR * 4,0	RPR < 16 992 Kč RPR < ŽMR * 2,4
2 dospělí + dítě 15-26 let ŽMR = 7 730 Kč (2 880 + 2 600 + 2 250)	RPR < 11 595 Kč RPR < ŽMR * 1,5	RPR < 18 552 Kč RPR < ŽMR * 2,4	RPR < 30 920 Kč RPR < ŽMR * 4,0	RPR < 18 552 Kč RPR < ŽMR * 2,4
2 dospělí + 2 děti 6-15 let ŽMR = 9 400 Kč (2 880 + 2 600 + 2 * 1960)	RPR < 14 100 Kč RPR < ŽMR * 1,5	RPR < 22 560 Kč RPR < ŽMR * 2,4	RPR < 37 600 Kč RPR < ŽMR * 4,0	RPR < 22 560 Kč RPR < ŽMR * 2,4

ŽMR = životní minimum rodiny, RPR = rozhodný příjem rodiny, HM = hrubá mzda.

Zdroj: Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů + vlastní zpracování, 2008.

Paradox, který z tabulky č. 3.3 vyplývá je ten, že pokud maximální možné příjmy pro nárok na tuto dávku srovnáme s průměrnou měsíční mzdou za rok 2007, která činila 21 687 Kč⁵⁴, zjistíme, že před reformou by rodiny, které výše těchto průměrných příjmů dosahovaly, měly nárok na přídatek na dítě v nejnižší možné výši (ve snížené výměře). Ta byla reformní změnou zrušena úplně, tudíž po reformní úpravě nemají už rodiny s průměrnými příjmy nárok na přídatek na dítě vůbec.

V neposlední řadě bych upozornila na červeně zvýrazněná čísla v tabulce č. 3.3, jež jsou z důvodu složitosti výpočtů uvedeny pouze u rodin s jedním výdělečně činným členem, a která ukazují kolik činí maximálně možné příjmy v hrubém vyjádření. Zde je zřejmé to, že vzhledem k odlišnému poreformnímu výpočtu čisté mzdy, smí být po reformě pro nárok na přídatek na dítě maximální možný hrubý příjem rodiny ještě nižší, než před reformou.

⁵⁴ Uvedená výše průměrné měsíční mzdy je čerpána ze stránek ČSÚ. Nutno podotknout, že se jedná o hrubý příjem, zatímco tabulka č. 3.3 udává v položce RPR čisté příjmy, k čemuž je při výpočtech nutno přihlídnout.

Výsledkem tohoto reformního opatření je tedy to, že aby vznikl nárok na přídavek na dítě, musí být příjmy rodiny hluboce podprůměrné. Myslím si, že s přihlédnutím k tomu, že ČR by vzhledem k nízké míře porodnosti u nás měla rodiny s dětmi podporovat, je toto reformní opatření nastaveno pro rodiny z hlediska finanční podpory zcela neúčelně.

3.2.2.2 Sociální příplatek

Také u této dávky došlo k omezení okruhu příjemců, od 1.1.2008 SP náleží, pokud je RPR nižší než 2 násobek částky ŽM rodiny (došlo ke snížení z původního 2,2 násobku). Rozdíly v maximálních příjmech, kterých vybrané typy rodin mohou dosáhnout, aby zůstal nárok na tuto dávku po reformní úpravě zachován ukazuje následující tabulka č. 3.4.

Tab. č. 3.4: Nárok na sociální příplatek

Typ rodiny	Podmínky nároku na sociální příplatek	
	Před reformou	Po reformě
1 dospělý + dítě do 6 let ŽMR = 4 480 Kč (2 880 + 1 600)	RPR < 9 856 Kč RPR < ŽMR * 2,2	RPR < 8 960 Kč RPR < ŽMR * 2,0
1 dospělý + dítě 15-26 let ŽMR = 5 130 Kč (2 880 + 2 250)	RPR < 11 286 Kč RPR < ŽMR * 2,2	RPR < 10 260 Kč RPR < ŽMR * 2,0
2 dospělí + dítě do 6 let ŽMR = 7 080 Kč (2 880 + 2 600 + 1 600)	RPR < 15 576 Kč RPR < ŽMR * 2,2	RPR < 14 160 Kč RPR < ŽMR * 2,0
2 dospělí + dítě 15-26 let ŽMR = 7 730 Kč (2 880 + 2 600 + 2 250)	RPR < 17 006 Kč RPR < ŽMR * 2,2	RPR < 15 460 Kč RPR < ŽMR * 2,0
2 dospělí + 2 děti 6-15 let ŽMR = 9 400 Kč (2 880 + 2 600 + 2 * 1960)	RPR < 20 680 Kč RPR < ŽMR * 2,2	RPR < 18 800 Kč RPR < ŽMR * 2,0

ŽMR = životní minimum rodiny, RPR = rozhodný příjem rodiny.

Zdroj: Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů + vlastní zpracování, 2008.

Z tabulky je evidentní, že pro zachování nároku na tuto dávku došlo rovněž k omezení příjmů u všech typů rodin, které měly před reformou na tuto dávku nárok, což vzhledem k tomu, že tato dávka je určena především pro nejchudší rodiny, pocítí opět pouze vrstva nejchudších rodin. Zde se reformní změny projeví jak v odebrání této dávky těm rodinám, které vzhledem k reformnímu snížení koeficientu mají nyní příjmy vyšší, tak ve snížení této dávky u rodin, u kterých zůstane nárok i po reformní úpravě zachován. Toto snížení je způsobeno jednak reformním snížením koeficientu, protože výpočet této dávky (viz kapitola 2) je mimo jiné závislý právě na tomto koeficientu, a také navýšením částky RPR, což je čistý příjem, který je po daňových reformních změnách zpravidla vyšší a vyšší RPR znamená nižší SP.

Obě tyto změny se tedy negativně projeví na výši této dávky. Názorně to může dokládat příklad rodiny, v níž žije pouze matka s dítětem ve věku 8 let, která má stálý měsíční příjem pouze na úrovni minimální mzdy, tedy 8 000 Kč hrubého, což od 1.1.2008 činí 7 890 Kč

čistého⁵⁵. ŽM této rodiny činí 4 840 Kč, čistý příjem (= RPR) byl před reformou 7 260 Kč, koeficient pak 2,20. Po reformě je RPR 7 890 Kč a koeficient 2,00. Protože se jedná o osamělou matku, která s dítětem žije sama, výši SP ovlivňuje také koeficient, kterým se násobí částka ŽM dítěte i částka ŽM rodiny, jež je po reformě stanoven pro osamělého rodiče ve výši 1,17, před reformou činila tato výše 1,05. Samotná výše sociálního příplatku by pak před reformou činila 722 Kč, zatímco po reformě 695 Kč, což je opět pokles, třebaže pouze v řádech desítek korun. Tato příkladová rodina by pak po reformě ztratila rovněž na další dávce SSP, a sice na přídatku na dítě. Zatímco před reformou by tato rodina měla nárok na přírůbek na dítě ve zvýšené výměře, tedy vzhledem k věku dítěte v částce 706 Kč, po reformě jí zůstane nárok zachován, přesto pevná výše pro tento věk dítěte stanovuje částku 610 Kč, což pro rodinu znamená další ztrátu.

Výše uvedená příkladová rodina nezaznamená po reformě ztrátu na SP příliš velikou, protože u ní lze použít zvýhodněný koeficient z důvodu osamělosti matky. V případě, že se však žádný ze zvýhodněných koeficientů nepoužije, ztráta na této dávce je ještě větší, což může dokládat další příkladová rodina s velmi nízkými příjmy, ve které žije 5leté dítě s oběma rodiči, přičemž čistý měsíční příjem této rodiny činí pouze 10 000 Kč měsíčně (např. z důvodu, že jeden z rodičů je dlouhodobě v evidenci ÚP). Předpokládejme ještě, že před reformou byl RPR této rodiny z důvodu jiného výpočtu daně ještě o něco nižší, např. 9 500 Kč. Výše SP by v tomto případě před reformou činila 671 Kč, zatímco po reformě dojde opět k poklesu, a sice na 525 Kč, což představuje ztrátu rodiny o 146 Kč měsíčně.

3.2.2.3 Příspěvek na bydlení

Tato dávka byla nově koncipována již před účinností reformy (viz 2. kapitola), a sice s účinností od 1.1.2007, a proto se jí reforma téměř nedotkla. Od 1.1.2008 se pouze navýšily částky normativních nákladů na bydlení (viz příloha č. 7), které jsou důležité jak pro nárok na tuto dávku, tak pro stanovení její výše.

3.2.2.4 Rodičovský příspěvek

Reforma veřejných financí zavedla zcela nový – třírychlostní systém RP, který je nastaven tak, že si rodiče mohou sami vybrat jak dlouho a tedy v jaké výši chtějí RP pobírat. Pojem třírychlostní systém zde znamená, že lze tuto dávku čerpat v délce dvou, tří nebo čtyř

⁵⁵ Minimální mzda zůstala pro rok 2008 stejná jako v roce 2007, což vláda odůvodňuje především tím, že s reformními daňovými změnami platnými od 1.1.2008 si občan na výši čisté mzdy přilepší zásluhou těchto změn, tudíž dle vládního názoru není potřebné zvyšovat samotnou minimální mzdu. Výše čistého příjmu příkladové rodiny s hrubým měsíčním příjmem 8 000 Kč činí tedy od 1.1.2008 částku 7 890 Kč, zatímco před 1.1.2008 by tatáž rodina se stejným hrubým příjmem měla čistý příjem ve výši 7 260 Kč, tedy o 630 Kč méně.

let. To rodičům umožní flexibilně se rozhodnout o době návratu do svého zaměstnání. Rovněž jsou zde nastaveny tři varianty výměry této dávky, jež jsou stanoveny v pevných částkách – odstraněna tedy byla i vazba na průměrnou mzdu v nepodnikatelské sféře, která se ukázala jako finančně náročná a nepraktická především z toho důvodu, že vývoj této mzdy nelze nijak objektivně ovlivnit. Volbou doby čerpání si tedy rodič zároveň volí i výši RP, která ke zvolené době přísluší. Tato dávka zpravidla náleží po dočerpání peněžité pomoci v mateřství (dále jen PPM), tedy poté, kdy dítě dosáhne věku 22, popř. u vícero dětí 31 týdnů, a vztahuje se vždy k nejmladšímu dítěti v rodině.

Poreformní změny ve třech nastavených výměrách jsou následující:

- **zvýšená výměra**, tedy tzv. rychlejší čerpání ve výši 11 400 Kč měsíčně po reformě dostává ten rodič, který se rozhodne setrvat na rodičovské dovolené do 2 let věku dítěte. Tato výměra však není určena pro všechny rodiče, ale pouze pro ty, kteří mají nárok na PPM ve výši alespoň 380 Kč za kalendářní den (což je asi 11 400 Kč za měsíc). Aby rodiči náležela tato výměra, musí o ni písemně požádat příslušný úřad SSP, a to „nejpozději do konce kalendářního měsíce, který následuje po kalendářním měsíci, v němž dítě zakládající nárok na rodičovský příspěvek dosáhlo 22 týdnů života (popř. 31 týdnů života, narodily-li se zároveň 2 nebo více dětí)“⁵⁶.
- **základní výměra** RP ve výši 7 600 Kč pak náleží rodiči při setrvání na rodičovské dovolené do 3 let věku dítěte. O tuto formu čerpání může požádat rodič, který má nárok na PPM nebo nemocenské dávky poskytované v souvislosti s porodem. Tato výměra je určena i pro ty, kteří nemají nárok na výše uvedené nemocenské dávky nebo PPM, ale pouze do 21. měsíce věku dítěte, poté náleží ve snížené výměře. O tuto výměru musí být požádáno nejpozději do konce kalendářního měsíce, v němž dítě dosáhlo 21. měsíce svého věku,
- **snížená výměra** této dávky, neboli tzv. pomalejší čerpání RP má výši 3 800 Kč měsíčně a je určena pro ty, kteří zůstanou na rodičovské dovolené do 4 let věku dítěte. V této výměře se RP poskytuje vždy až od 22. měsíce věku dítěte (do 21. měsíce náleží v základní výměře). Je poskytována automaticky, pokud si rodič do výše stanovených dob nepožádá o jednu z předchozích výměr.

Schválená volba výměry je nezměnitelná. V praxi to znamená, že každá rodina musí o způsobu čerpání rozhodnout přibližně do půl roku věku dítěte (u zvýšené výměry) nebo do necelých 2 let věku dítěte (v případě základní výměry). To se později může ukázat jako komplikace, např. pokud nepůjde dítě umístit do MŠ nebo jeslí, což je při stále se snižujícím počtu

⁵⁶ Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, § 30, 2008.

těchto zařízení velmi pravděpodobné.

U zdravotně postižených dětí je zachován nárok na rodičovský příspěvek do 7 let věku dítěte v základní výměře bez ohledu na zvolenou možnost čerpání této dávky před posouzením zdravotního stavu dítěte.

Srovnání částek, jež na této dávce rodiče mohli získat před reformou a po reformě shrnuje následující tabulka č. 3.5. Nutno zdůraznit, že z celkové doby pobírání RP je odstraněno pobírání PPM, a sice odečtením 5 měsíců.

Tab. č. 3.5: Doba nároku na rodičovský příspěvek, včetně jeho výše

	Před reformou	Po reformě		
Nárok	do 4 let věku dítěte	do 2 let věku dítěte	do 3 let věku dítěte	do 4 let věku dítěte
Celková doba pobírání RP ⁵⁷	43 měsíců	19 měsíců	31 měsíců	43 měsíců
Měsíční výše	7 582 Kč	11 400 Kč	7 600 Kč	3 800 Kč
Celková výše	326 026 Kč (7 582*43)	216 600 Kč (11 400*19)	235 600 Kč (7 600*31)	224 200 Kč (7 600*16) + (3 800*27)

Zdroj: Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů + vlastní zpracování, 2008.

Z tabulky je patrné, že zatímco před reformou rodič tuto dávku pobíral do 4 let věku dítěte, což byla jediná alternativa, po reformě, má rodič možnost volby, kdy může RP pobírat do tří různých věků dítěte. Dále z tabulky vyplývají výše této dávky. Zatímco před reformou činila měsíční výše RP 7 582 Kč, poreformní částky jsou 3, přičemž té měsíční předreformní se nejvíce blíží výše, kterou rodič pobírá, pokud se rozhodne zůstat s dítětem doma do 3 let jeho věku. Poslední řádek tabulky pak zobrazuje, kolik rodič získá finančních prostředků na této dávce za celou dobu pobírání RP. Zde je možno vysledovat to, že došlo k nemalému poklesu. Zatímco před reformou rodič celkem za 43 měsíců získal na RP přes 320 000 Kč, nejvyšší poreformní celková částka činí přes 235 000 Kč, což je o více než 87 000 Kč méně. Navíc tuto nejvyšší částku RP získá rodič jen tehdy, pokud zůstane s dítětem pouze do 3 let jeho věku. Takže nejen, že na RP po reformě finančně ztratí, navíc, aby získal nejvyšší možnou celkovou částku této dávky, může s dítětem zůstat doma, oproti předreformní úpravě, ještě o rok méně. Pokud by chtěl rodič zůstat s dítětem stejně dlouho, jako tomu bylo u předreformní úpravy, celková ztráta na této dávce by činila přes 98 000 Kč. Nejnižší celkovou částku, pak rodič získá, pokud se rozhodne zůstat s dítětem doma pouze do 2 let jeho věku.

I u této dávky tedy rodiny přijdou o nemalé finanční příjmy, na druhou stranu mohou začít dříve opět chodit do práce a získat příjmy vlastním přičiněním, což bylo zřejmě zámě-

⁵⁷ Celková doba pobírání se zde stanoví jako celkový počet měsíců, po který má rodič na dávku nárok minus 5 měsíců, což zhruba odpovídá délce 22 týdnů, po kterou náleží PPM.

rem vlády, protože všechny tři celkové částky této dávky jsou více méně stejné, takže rodič není finančně motivován zůstat s dítětem doma co nejdéle. Na druhou stranu se zde naskytá otázka, zda je to dobře z hlediska vztahu rodiče a dítěte. Já osobně si myslím, že setrvat na rodičovské dovolené pouze do 2 let věku dítěte je nedostatečné, protože tak malé dítě si dle mého názoru např. na předškolní zařízení obtížně zvyká.

3.2.2.5 Dávky pěstounské péče - příspěvek při převzetí dítěte

Jedinou dávkou, ve které došlo v souvislosti s reformou veřejných financí ke změně je příspěvek při převzetí dítěte. Ostatní dávky pěstounské péče zůstaly v úpravě, která byla platná již před reformou.

Podobně jako u přídatku na dítě je i příspěvek při převzetí dítěte nově stanoven v pevné částce. Došlo tedy k odstranění vazby na ŽM a i zde se výše této dávky po reformě stanoví podle věku dítěte ve třech výších. Předreformní a poreformní výše této dávky udává následující tabulka č. 3.6, ve které je uvedeno také to, jak se tato dávka před platností reformy vypočítala.

Tab. č. 3.6: Výše příspěvku při převzetí dítěte

Věk dítěte	Před reformou ($\text{ŽM dítěte} * \text{koeficient}$)	Po reformě
do 6 let	7 120 Kč ($1\,600 * 4,45$)	8 000 Kč
6-15 let	8 722 Kč ($1\,960 * 4,45$)	9 000 Kč
15-26 let	10 013 Kč ($2\,250 * 4,45$)	10 000 Kč

Zdroj: Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů + vlastní zpracování, 2008.

Tabulka č. 3.6 dokládá, že po reformě došlo k mírnému navýšení u této dávky, s výjimkou situace, kdy přechází do pěstounské péče dítě ve věku 15 až 26 let. Zde došlo poreformní úpravou k mírnému poklesu tohoto příspěvku. Je tedy zřejmé, že po reformě si nejvíce přilepší pěstoun, který převezme do pěstounské péče dítě ve věku do 6 let, trochu si přilepší i ten s dítětem od 6 do 15 let. Ztratí pak ten, který se rozhodne převzít dítě ve věku 15 až 26 let, což je dle mého názoru nelogické, protože si myslím, že s umístněním těchto dětí do pěstounské péče bývají největší potíže.

3.2.2.6 Porodné

Také u této dávky reforma veřejných financí provedla změnu, která odstranila vazbu na ŽM. Nově je tato dávka stanovena v pevné částce a činí 13 000 Kč na každé narozené dítě, což dokládá následující tabulka č. 3.7.

Tab. č. 3.7: Výše porodného

	Před reformou (<i>ŽM dítěte * koeficient</i>)	Po reformě	Úspora
1 dítě	17 760 Kč (<i>1 600 * 11,10</i>)	13 000 Kč	4 760 Kč
dvojčata	53 120 Kč (<i>2 * 1 600 * 16,60</i>)	26 000 Kč	27 120 Kč
trojčata	72 000 Kč (<i>3 * 1 600 * 15,00</i>)	39 000 Kč	33 000 Kč

Zdroj: Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů + vlastní zpracování, 2008.

I tato tabulka znázorňuje poreformní dopad, který finančně nepříznivě působí na příjemce porodného. Zatímco žena, která porodí 1 dítě přijde poreformní úpravou na této dávce o 4 760 Kč, rodička dvojčat přijde o mnohem více, a sice o 27 120 Kč. Z tabulkových situací pak bude nejvíce ztratná žena, která porodí trojčata. Nastavení výše této dávky dle mého názoru nepodporuje pronatalitní politiku.

3.2.2.7 Pohřebné

Zde reforma veřejných financí omezila okruh osob, které mají na tuto dávku nárok. Nově tato dávka náleží pouze té osobě, která vypravila pohřeb:

- dítěti, které bylo ke dni smrti nezaopatřeným dítětem,
- osobě, která byla ke dni smrti rodičem nezaopatřeného dítěte.

Pro nárok na pohřebné zůstala zachována podmínka trvalého pobytu na území ČR, stejná zůstala i výše této dávky, tedy 5 000 Kč.

Tato dávka jako jedna z mála poreformně upravených nepříhoršuje rodinám s dětmi, kterým náleží i nadále a ve stejné výši. Všem ostatním osobám, příkladně manželům v důchodovém věku, však reforma tuto dávku odebrala úplně. Myslím si, že tato dávka, zejména pro osoby důchodového věku, zrušena být neměla. Už z toho důvodu, že pohřebné jako jediná dávka SSP zůstalo v nezměněné výši téměř od svého zavedení, tudíž není jeho výše příliš závratná a je jasné, že současné náklady na vypravení pohřbu zdaleka nepokryje. Navíc se toto zrušení dotkne nejvíce pozůstalé starší složky obyvatelstva, tedy té, která by vzhledem ke svému věku měla mít nárok na tuto dávku v první řadě.

Z textu a propočtů uvedených v této třetí kapitole je evidentní, že reformní změny především v dávkách SSP byly značné. A to jak z pohledu úspor ve SR, kde předpokládané výdaje na dávky SSP mají v roce 2010 klesnout až o 13 066 mil. Kč, tak z pohledu dopadu těchto změn na jednotlivé občany, potažmo rodiny. Dopady sociální oblasti reformy veřejných financí na jednotlivé rodiny jsou však spíše negativní, což se projevilo odebráním, nebo alespoň snížením většiny reformovaných dávek pro mnoho rodin, které na ně měly před reformou nárok. Všechny reformované dávky SSP a jejich změny s konkrétními propočty dopadů reformy na vybrané typy rodin jsou rozebrány v předchozím textu této kapitoly.

ZÁVĚR

Podle zprávy Evropské komise z června 2007 patří ČR k zemím s nejrizikovějším výhledem veřejných financí. Tato situace je především odrazem skutečnosti, že SR ČR vykazuje od roku 1996 schodek, jež se s mírnými výkyvy neustále prohlubuje, a to především z důvodu stále vyšších požadavků na výdaje SR. Narůstající požadavky na výdaje SR souvisí zejména s tzv. mandatorními výdaji, které se navyšují především. K mandatorním výdajům patří zejména sociální transfery obyvatelstvu, tedy mimo jiné také výplata dávek SSP.

Neudržitelný nárůst výdajů SR, zejména sociálních mandatorních výdajů, stále více nedostačující příjmy SR a předpoklady obrovského navýšení státního dluhu – to vše, jsou důvody, které donutily vládu ČR jednat a zahájit reformní opatření. Výsledkem byl vznik reformy veřejných financí, která je rozložena do tří etap, přičemž první z těchto etap se stala účinnou dnem 1.1.2008. Tato reforma se kromě daňové oblasti dotkla především oblasti podpory rodin s dětmi, kde se změny projeví zejména v oblasti SSP, v níž došlo kromě odstranění automatických valorizací také k zavedení pevných částek u mnoha dávek SSP.

Vzhledem k cíli a celkovému zaměření mé práce, a také s ohledem na mou hypotézu jsem se nejvíce zaměřila na poreformní změny v jednotlivých dávkách SSP. Daňová reformní opatření v oblasti podpory rodin s dětmi jsem zmínila jen okrajově jako stručnou informaci o slevách na dani a daňových bonusech na děti, které reforma navýšila. Podrobně jsem se věnovala především změnám v dávkách SSP, a to ze dvou úhlů pohledů.

První pohled je zastoupen dopadem na společnost jako celek. Realizace změn v dávkách SSP má vést k celkovým úsporám ve SR. Tyto změny postihly celkem šest dávek SSP, a sice příspěvek na dítě, sociální příplatek, rodičovský příspěvek, dávku péče o dítě s názvem příspěvek při převzetí dítěte, porodné a pohřebné. Zbývajících dávek péče o dítě a příspěvku na bydlení (zásadní změna v konstrukci této dávky proběhla již s účinností od 1.1.2007) se reforma nedotkla, pouze ještě zrušila příspěvek na školní pomůcky. Ve vazbě na celkové úspory ve SR jsem zpracováním mé práce došla k poznatkům, že dle prognóz MPSV ČR na léta 2008, 2009 a 2010 dojde realizací těchto změn ke značným úsporám, k nejvyšší pak v roce 2010, která je odhadnuta na 13 066 mil. Kč. Na pozadí těchto celkových úspor pak stojí úspory v jednotlivých dávkách SSP. Nejvyšší předpokládanou úsporu dle 3. kapitoly mé práce zaznamená rodičovský příspěvek. Dá se tedy říci, že první část mé hypotézy se potvrdila – reforma veřejných financí skutečně zaznamená finanční přilepšení ve formě úspor pro společnost jako celek. Otázkou však zůstává, zda je humánní a spravedlivé docílit těchto úspor právě snížením nebo úplným odebráním většiny sociálních dávek.

Druhý pohled na poreformní změny v jednotlivých dávkách SSP je reprezentován dopadem těchto změn na jednotlivé občany. Úspory ve SR se samozřejmě musí projevit někde jinde – zde to znamená snížení nebo úplné odebrání většiny reformovaných dávek SSP téměř pro všechny rodiny, které na ně měli před reformou nárok. Z poznatků v mé práci vyplývá, že vzhledem k nastavení pevných částek (a odstranění vazby na ŽM) u přídatku na dítě, rodičovského příspěvku, příspěvku při převzetí dítěte a také porodného, zaznamenaly finanční ztráty na těchto dávkách téměř všechny rodiny. Konkrétní propočty odráží 3. kapitola práce. Příkladem poreformní úprava přídatku na dítě znevýhodnila zejména nejchudší rodiny s dětmi, které z důvodů nízkých příjmů pobíraly před reformou tuto dávku v její nejvyšší možné výši. Pevné částky této dávky znamenají, že po reformě všechny tyto rodiny na přídatku na dítě ztratí řádově 100 Kč, přičemž nejvíce ztratí rodiny s nezaopatřeným dítětem ve věku 15 až 26 let. Další významnou reformní změnou u přídatku na dítě bylo snížení koeficientu, které proběhlo také u sociálního příplatku. Změnou těchto koeficientů došlo ke snížení max. možných příjmů rodin, při kterých ještě tyto dávky náleží. V konečném důsledku to znamená, že došlo k omezení okruhu osob, jimž tyto dvě dávky před reformou náležely. V případě sociálního příplatku se tento snížený koeficient promítl také ve snížení celkové výsledné výše této dávky, neboť její výpočet se mimo jiné odvíjí právě z tohoto koeficientu. Rodičovský příspěvek má po reformní úpravě zcela novou konstrukci – nově je třírychlostní a rodič si sám může zvolit jak dlouho (zda do 2, 3 nebo 4 let věku dítěte) a tedy v jaké měsíční výši bude tuto dávku pobírat. Tento systém dává rodičům větší prostor pro svobodné rozhodnutí, kdy se vrátí do svého zaměstnání, ale i zde je celková poreformní výše této dávky ve všech jejích třech podobách nižší než před reformou, viz 3. kapitola. Také pohřebné v rámci snižování výdajů náleží po reformě omezenému okruhu osob, a sice pouze dítěti, které bylo ke dni smrti nezaopatřeným dítětem, nebo osobě, která byla ke dni smrti rodičem nezaopatřeného dítěte.

Druhá část mé hypotézy se tedy nepotvrdila, alespoň ne zcela. Je sice pravdou, že jednotliví občané - rodiny si po reformě částečně finančně přilepší díky vyšším slevám na daních, ale na druhou stranu tato daňová opatření znamenají pro většinu příjemců dávek SSP jediné přilepšení. Navíc to má být jakási kompenzace toho, že v roce 2008 nedošlo k navýšení minimální mzdy, tudíž kompenzace finančních ztrát na jednotlivých dávkách SSP jaksi chybí. V ostatních svých částech, zejména té sociální totiž znamená reforma pro jednotlivé občany spíš finanční ztráty, zejména na dávkách SSP, a to dle mého názoru rodiny s dětmi příliš nepodpoří. Také si myslím, že vláda ČR by se vzhledem k dlouhodobější nízké míře porodnosti u nás měla snažit rodiny podporovat všemi možnými způsoby a ne přijímat taková opatření, která rodinám spíše finančně přitěžují. Je mi jasné, že najít spravedlivá úsporná opatření není jednoduché, ale nemyslím si, že sociální oblast by měla být první na seznamu možných úspor.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Knižní:

1. BŘESKÁ N. a kol.,. *Státní sociální podpora*. Olomouc: ANAG, sdružení, Eva Vítová, 1995. 295 s. ISBN 80-85646-39-0.
2. BURDOVÁ E. *Státní sociální podpora, komentář k zákonu, 2. přepracované vydání*. Ostrava: Nakladatelství Jiří Motloch - Sagit, 1996. 159 s. ISBN 80-85789-82-5.
3. BŘESKÁ N., BURDOVÁ E., VRÁNOVÁ L. *Státní sociální podpora, 2. přepracované vydání*. Olomouc: ANAG, sdružení, Eva Vítová, 1998. 183 s. ISBN 80-85646-63-3.
4. BŘESKÁ N., BURDOVÁ E., VRÁNOVÁ L. *Státní sociální podpora podle právního stavu od 1.1.1999, 4. aktualizované vydání*. Olomouc: ANAG, sdružení, Eva Vítová, 1999. 194s. ISBN 80-85464-99-4.
5. BŘESKÁ N., BURDOVÁ E., VRÁNOVÁ L. *Státní sociální podpora podle právního stavu od 1.4.2000, 5. aktualizované vydání*. Olomouc: ANAG, spol. s r.o., 2000. 198 s. ISBN 80-7363-028-8.
6. BŘESKÁ N., BURDOVÁ E., VRÁNOVÁ L. *Státní sociální podpora, 6. aktualizované a doplněné vydání*. Olomouc: ANAG, spol. s r.o., 2001. 190 s. ISBN 80-7263-051-2.
7. BŘESKÁ N., BURDOVÁ E., VRÁNOVÁ L. *Státní sociální podpora, 7. aktualizované a doplněné vydání*. Olomouc: ANAG, spol. s r.o., 2001. 214 s. ISBN 80-7263-092-X.
8. BŘESKÁ N., BURDOVÁ E., VRÁNOVÁ L. *Státní sociální podpora, 8. aktualizované a doplněné vydání*. Olomouc: ANAG, spol. s r.o., 2003. 215 s. ISBN 80-7263-159-4.
9. BŘESKÁ N., BURDOVÁ E., VRÁNOVÁ L. *Státní sociální podpora podle právního stavu k 1.4.2004, 9. aktualizované a doplněné vydání*. Olomouc: ANAG, spol. s r.o., 2004. 223 s. ISBN 80-7263-217-5.
10. BŘESKÁ N., BURDOVÁ E., VRÁNOVÁ L. *Státní sociální podpora podle právního stavu k 1.7.2005, 10. aktualizované a doplněné vydání*. Olomouc: ANAG, spol. s r.o., 2005. 215 s. ISBN 80-7263-288-4.
11. BŘESKÁ N., BURDOVÁ E., VRÁNOVÁ L. *Státní sociální podpora s komentářem a příklady k 1.5.2007, 11. aktualizované a doplněné vydání*. Olomouc: ANAG, spol. s r.o., 2007. 207 s. ISBN 978-80-7263-402-6.

12. FACHINELLI H., *Materiál Sociální politika a sociální zabezpečení, aktualizovaná verze-leden 2007*. Ostrava 2003. Dostupný v IIS VŠB-TUO, Ekonomické fakulty.
13. HALÁSKOVÁ, R. *Systémy sociálního zabezpečení*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě - Filozofická fakulta, 2005. 140 s. ISBN 80-7368-115-3.
14. KREBS, V. a kol. *Sociální politika, 3. přepracované vydání*. Praha: ASPI, a. s., 2005. 504 s. ISBN 80-7357-050-5.
15. ODDĚLENÍ MAKROEKONOMICKÝCH ANALÝZ A PROGNÓZ, sociálněekonomické oddělení. *Analýza dopadů reformy veřejných financí stran ODS, KDU-ČSL, SZ*. Praha 5: Libertas, a.s., sondy – 2007. 102 s. ISBN 80-86846-19-9.

Legislativa:

1. Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.
2. Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů.
3. Zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů.
4. Zákon č. 463/1991 Sb., o životním minimu, ve znění pozdějších předpisů.
5. Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů.

Internetové zdroje:

- [1] *Demografie - Populace* [on-line]. 2007 [cit. 30.11.2007]. Dostupné na World Wide Web: http://www.demografie.info/?cz_odemografii.
- [2] *WIKIPEDIE Otevřená encyklopedie* [on-line]. 2007 [cit. 30.11.2007]. Dostupné na World Wide Web: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Populace>.
- [3] *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [on-line]. 2007 [cit. 8.12.2007]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.mpsv.cz>.
- [4] *Česká správa sociálního zabezpečení* [on-line]. 2007 [cit. 9.12.2007]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.cssz.cz>.
- [5] *Systém sociálního zabezpečení* [on-line]. 2007 [cit. 10.12.2007]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.icm.cz/system-socialniho-zabezpeceni-v-cr>.
- [6] *Rodina v sociálním zabezpečení* [on-line]. 2007 [cit. 11.12.2007]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.aperio.cz/rodina/socialni-zabezpeceni.shtml#dsp>.

[7] *Český statistický úřad* [on-line]. 2008 [cit. 11.2.2008]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.czso.cz/>.

[8] *Průvodce změnami sociálního systému od 1. ledna 2008* [on-line]. 2008 [cit. 05.03.2008]. Dostupné na World Wide Web: http://www.zmenyprobudoucnost.cz/download/pruvodce_zmenami_mpsv.pdf.

[9] *Integrovaný portál MPSV – informace pro občany - státní sociální podpora* [on-line]. 2008 [cit. 08.03.2008]. Dostupné na World Wide Web: <http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/>.

[10] *Výdaje na dávky SSP* [on-line]. 2008 [cit. 10.03.2008]. Dostupné na World Wide Web: http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku=&artclID=354.

[11] *Reforma veřejných financí 2007 - 2010* [on-line]. 2008 [cit. 15.03.2008]. Dostupné na World Wide Web: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/ref_verejnych_financi.html.

[12] *Zákon o státním rozpočtu* [on-line]. 2008 [cit. 15.03.2008]. Dostupné na World Wide Web: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/zakon_o_sr.html.

SEZNAM ZKRATEK A SYMBOLŮ

ČSSZ	Česká správa sociálního zabezpečení
ČSÚ	český statistický úřad
DPH	daň z přidané hodnoty
EM	existenční minimum
EU	Evropská unie
FO	fyzická osoba
HDP	hrubý domácí produkt
hl.	hlavní
MD ČR	Ministerstvo dopravy ČR
MFČR	Ministerstvo financí ČR
MPSV ČR	Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR
MŠ	mateřská škola
MŠMT ČR	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR
MV	mandatorní výdaje
ODÚDP	osoba dobrovolně účastná důchodového pojištění
OSSZ	Okresní správa sociálního zabezpečení
OSVČ	osoba samostatně výdělečně činná
PnB	příspěvek na bydlení
PPM	peněžitá pomoc v mateřství
RP	rodičovský příspěvek
RPR	rozhodný příjem rodiny
SP	sociální příplatek
SPI	sociální politika
SR	státní rozpočet
SSP	Státní sociální podpora
SŠ	střední škola
SVČ	samostatně výdělečná činnost
SZ	Sociální zabezpečení
VŠ	vysoká škola
VZ	vyměřovací základ
ZŠ	základní škola
ŽM	životní minimum
ŽMD	životní minimum dítěte

ŽMnD	životní minimum na domácnost
ŽMnOP	životní minimum na osobní potřeby
ŽMR	životní minimum rodiny

PROHLÁŠENÍ O VYUŽITÍ VÝSLEDKŮ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo,
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně ke své vnitřní potřebě bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3),
- souhlasím s tím, že jeden výtisk bakalářské práce bude uložen v Ústřední knihovně VŠB-TUO k prezenčnímu nahlédnutí a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové (bakalářské) práce. Souhlasím s tím, že údaje o bakalářské práci, obsažené v Záznamu o závěrečné práci, umístěném v příloze mé bakalářské práce, budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO,
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona,
- bylo sjednáno, že užít své dílo – bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 24. dubna 2008

.....
Jméno a příjmení studenta

Adresa trvalého pobytu studenta: Plavecká 1, Ostrava-Hrabůvka, 700 30.

SEZNAM PŘÍLOH

- Příloha č. 1:** Počet jednotlivých druhů důchodů a jejich výše k 31. prosinci 2006
- Příloha č. 2:** Konstrukce a výše životního minima
- Příloha č. 3:** Přehled dávek, které byly zákonem o SSP transformovány do systému SSP
- Příloha č. 4:** Zrušené dávky SSP
- Příloha č. 5:** Změny koeficientů u přídavku na dítě a doba jejich platnosti
- Příloha č. 6:** Skutečnosti, na jejichž základě se násobí částky ŽM při stanovení výše sociálního příplatku, výše koeficientů a jejich změny
- Příloha č. 7:** Výše normativních nákladů
- Příloha č. 8:** Výše koeficientů a jejich změny u příspěvku na úhradu potřeb dítěte, výše tohoto příspěvku v zákonem stanovených situacích
- Příloha č. 9:** Výše koeficientů a jejich změny u odměny pěstouna, výše této dávky platné od 1. ledna 2007
- Příloha č. 10:** Náklady na vybrané dávky SSP

Přílohy

Příloha č. 1: Počet jednotlivých druhů důchodů a jejich výše k 31. prosinci 2006

Měsíční výše důchodu (v Kč)	MUŽI						ŽENY					
	Typ důchodu						Typ důchodu					
	starobní plný	starobní poměrný	invalidní plný	invalidní částečný	vdovecký		starobní plný	starobní poměrný	invalidní plný	invalidní částečný	vdovský	
					sólo	kombi-novaný					sólo	kombi-novaný
1 - 2 999	2 185	2	396	1 452	463	2	7 772	9	1 573	3 054	441	29
3 000 - 3 999	1 657	59	645	7 031	2 121	20	6 010	946	1 046	13 040	1 534	113
4 000 - 4 599	1 257	53	638	14 541	2 054	48	6 890	1 255	1 146	29 145	3 796	177
4 600 - 4 999	1 088	29	381	18 561	1 544	43	7 791	228	1 147	22 789	4 851	294
5 000 - 5 599	2 466	31	994	38 132	1 275	100	21 799	282	3 405	14 594	14 249	3 082
5 600 - 5 999	2 553	32	2 531	16 372	226	112	31 953	607	7 279	1 773	14 127	2 026
6 000 - 6 599	6 364	18	13 050	5 516	66	284	92 460	273	23 778	293	6 135	5 463
6 600 - 6 999	7 806	1	8 809	1 370	7	301	109 811	52	19 514	35	1 530	7 350
7 000 - 7 599	30 770	8	25 106	2 124	2	538	193 609	36	38 315	32	1 800	25 199
7 600 - 7 999	54 834	2	16 837	103	0	569	92 362	7	15 872	11	781	32 481
8 000 - 8 599	115 726	5	25 965	124	0	3 056	95 138	7	17 230	21	332	90 830
8 600 - 8 999	77 454	3	16 675	45	1	6 162	43 723	4	7 801	15	37	110 987
9 000 - 9 999	171 673	3	46 313	52	0	30 693	58 389	5	9 243	28	25	184 913
10 000 - 10 999	80 488	4	16 680	26	0	22 670	18 876	0	1 370	4	5	54 299
11 000 a více	65 833	2	10 854	1	0	18 446	11 282	3	153	0	9	26 103
Celkový počet důchodů = 2 632 816, z toho:	622 154	252	185 874	105 450	7 759	83 044	797 865	3 714	148 872	84 834	49 652	543 346

Zdroj: ČSÚ - Statistická ročenka ČR 2007 - sociální zabezpečení, http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rocenky_souhrn, 2007.

Příloha č. 2: Konstrukce a výše životního minima

Konstrukce životního minima		od 1. 1. 1996 do 30. 6. 1997	od 1. 7. 1997 do 31. 3. 1998	od 1. 4. 1998 do 31. 3. 2000	od 1. 4. 2000 do 30. 9. 2001	od 1. 10. 2001 do 31. 12. 2004	od 1. 1. 2005 do 31. 12. 2006
Částka potřebná k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb občana	pro dítě do 6 let	1 320 Kč	1 480 Kč	1 560 Kč	1 600 Kč	1 690 Kč	1 720 Kč
	pro dítě od 6 do 10 let	1 460 Kč	1 640 Kč	1 730 Kč	1 780 Kč	1 890 Kč	1 920 Kč
	pro dítě od 10 do 15 let	1 730 Kč	1 940 Kč	2 050 Kč	2 110 Kč	2 230 Kč	2 270 Kč
	pro nezaopatřené dítě od 15 do 26 let	1 900 Kč	2 130 Kč	2 250 Kč	2 310 Kč	2 450 Kč	2 490 Kč
	pro ostatní občany	1 800 Kč	2 020 Kč	2 130 Kč	2 190 Kč	2 320 Kč	2 360 Kč
Částka potřebná k zajištění nezbytných nákladů na domácnost	pro jednotlivce	860 Kč	1 020 Kč	1 300 Kč	1 580 Kč	1 780 Kč	1 940 Kč
	pro dvě osoby v domácnosti	1 130 Kč	1 330 Kč	1 700 Kč	2 060 Kč	2 320 Kč	2 530 Kč
	pro 3 – 4 osoby v domácnosti	1 400 Kč	1 650 Kč	2 110 Kč	2 560 Kč	2 880 Kč	3 140 Kč
	pro 5 a více osob v domácnosti	1 580 Kč	1 860 Kč	2 370 Kč	2 870 Kč	3 230 Kč	3 520 Kč

Zdroj: Zákon č. 463/1991Sb., o životním minimu, ve znění pozdějších předpisů.

Konstrukce životního minima		od 1. 1. 2007 dosud	Existenční minimum	od 1. 1. 2007 dosud
Částka potřebná k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb občana	pro jednotlivce	3 126 Kč	Výše	2 020 Kč
	pro 1. společně posuzovanou osobu – SPO, která není nezaopatřeným dítětem	2 880 Kč		
	pro 2. nebo další SPO, která není nezaopatřeným dítětem	2 600 Kč		
	pro dítě do 6 let	1 600 Kč		
	pro dítě od 6 do 15 let	1 960 Kč		
	pro nezaopatřené dítě od 15 do 26 let	2 250 Kč		

Zdroj: Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů.

Příloha č. 3: Přehled dávek, které byly zákonem o SSP transformovány do systému SSP

Stav před účinností zákona o státní sociální podpoře			Název nové dávky zavedené systémem SSP
Název dávky	Plátcí	Dávka ze systému	
Přídavky na děti	- zaměstnavatelé - OSSZ - ozbrojené složky	dávka nemocenského pojištění	Přídavek na dítě
Výchovné k důchodům	- ČSSZ - ozbrojené složky	dávka důchodového zabezpečení	
Příplatek k přídavkům na děti	- zaměstnavatelé - OSSZ - ozbrojené složky	dávka nemocenského pojištění	Sociální příplatek
Příplatek k výchovnému	- ČSSZ - ozbrojené složky	dávka důchodového zabezpečení	
Státní vyrovnávací příspěvek	- zaměstnavatelé - OSSZ, ČSSZ - ozbrojené složky	státní dávka	
Část dotací na koleje a na menzy	- dotace ze státního rozpočtu přes MŠMT ČR	dotace ze státního rozpočtu	
Část dotací na žákovské jízdné	- dotace ze státního rozpočtu přes MD ČR	dotace ze státního rozpočtu	
Rodičovský příspěvek	- zaměstnavatelé - OSSZ - ozbrojené složky	státní dávka	Rodičovský příspěvek
Podpora při narození dítěte	- zaměstnavatelé - OSSZ, ČSSZ - ozbrojené složky	dávka nemocenského pojištění nebo důchodového zabezpečení	Porodné
Příspěvek při narození tří a více dětí	- pověřené obecné úřady	dávka sociální péče	
Zaopatřovací příspěvek	- OSSZ	státní dávka	Zaopatřovací příspěvek
Opakující se dávky pěstounské péče	- okresní úřady	státní dávky	Dávky pěstounské péče
Jednorázová dávky pěstounské péče	- okresní úřady	dávky sociální péče	
Pohřebné	- zaměstnavatelé - OSSZ - ozbrojené složky	Dávka nemocenského pojištění nebo důchodového zabezpečení	Pohřebné
Příspěvek na úhradu bytu vojáka	- OSSZ	státní dávka	Příspěvek na bydlení
Příspěvek na nájemné	- pověřené obecní úřady	státní dávka	
Část dotací na žákovské jízdné	- dotace ze státního rozpočtu přes MD ČR	dotace ze státního rozpočtu	Příspěvek na dopravu

Zdroj: BŘESKÁ a kol. Státní sociální podpora, (1995), str. 9-10.

Příloha č. 4: Zrušené dávky SSP

Příspěvek na dopravu

Cílem této dávky bylo přispívat rodinám na krytí nákladů na dojíždění nezaopatřeného dítěte do školy mimo místo obce, kde je hlášeno k trvalému pobytu. Nárok tedy mělo dítě dojíždějící jak do ZŠ (zde se nezkoval ani příjem v rodině, muselo pouze platit, že škola se nachází v jiné obci, než je trvalý pobyt dítěte), tak na SŠ nebo VŠ (zde musela být vedle podmínky dojíždění do školy splněna také podmínka max. rozhodného příjmu rodiny, který byl vázán na ŽM). Obdobně jako přídavek na dítě byla i tato dávka dávkou náležející nezaopatřenému dítěti, stejné bylo i posuzování rozhodného příjmu v rodině a rozhodné období.

Výše této dávky záležela v první řadě na tom, do jaké školy dítě dojíždí, dále na tom, jak často dojíždí (denně nebo méně často), a také na vzdálenosti, kterou dítě dojíždí.

S účinností od 1.7.2004 byla tato dávka zrušena, a sice s určením, že polovina dosavadních nákladů na příspěvek na dopravu bude uvolněna ze státního rozpočtu na slevy jízdného žáků a studentů dojíždějících do školy, což na základě cenového výměru provedlo MFČR ve spolupráci s MDČR.

Zaopatřovací příspěvek

V návaznosti na zrušení vojenské základní služby a civilní služby se tato dávka od 1.1.2005 v systému SSP nenachází, proto bych ji přiblížila pouze velice stručně. Jednalo se o dávku poskytovanou rodině vojáka v souvislosti s výkonem jeho základní (popř. náhradní) služby nebo vojenského cvičení v Armádě ČR nebo u hradní stráže, popř. výkonem civilní služby konané místo vojenské služby. Podmínkou pro poskytování bylo, že voják v době služby neměl nárok na náhradu mzdy, platu nebo jiného příjmu.

Na tuto dávku mělo nárok nezaopatřené dítě vojáka bez dalších podmínek, a rovněž manželka vojáka, ale ta pouze v případě, jestliže pečovala o dítě do čtyř let jeho věku, popř. do 7 let věku, jednalo-li se o dítě dlouhodobě zdravotně postižené a nebo v případě, že tato manželka byla plně invalidní a nebo nemohla být z vážného důvodu výdělečně činná.

Výše této dávky byla stanovena jako určený násobek⁵⁸ částky ŽM, která byla potřebná k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb oprávněné osoby, tedy nezaopatřeného dítěte nebo manželky vojáka.

⁵⁸ Určeným násobkem byl po celou dobu platnosti této dávky koeficient 0,67.

Příspěvek na školní pomůcky

Je dávkou, která byla do systému SSP nově začleněna s účinností od 1.1.2007. Jedná se o tzv. pastelkovné, jež bylo v rámci systému poskytováno jen na poměrně krátkou dobu, a sice do 31.12.2007. S účinností od 1.1.2008 v souvislosti s reformou veřejných financí byla tato dávka zrušena.

Příspěvek na školní pomůcky měl pomoci pokrýt zvýšené náklady rodiny v souvislosti s nástupem dítěte na ZŠ, konkrétně se jednalo o náklady na školní potřeby a další náklady spojené s počátkem školní docházky. Tato dávka byla nárokem dítěte, pokud splnilo podmínku přihlášení k zápisu k povinné školní docházce, a pokud mělo nárok na přídavek na dítě. Dá se tedy říci, že to byla dávka závislá na výši příjmů v rodině nepřímo. Nárok dítěti vznikl dnem 1. června kalendářního roku, ve kterém bylo dítě přihláшено k zápisu k povinné školní docházce.

Výše tohoto příspěvku činila 1 000 Kč a byla to jednorázová dávka, která se vyplácela osobě, která měla dítě v přímém zaopatření. Bylo-li těchto osob více, náležela tato dávka vždy jen jedné.

Příspěvek na péči o dítě v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc

Tato dávka se v systému SSP nacházela pouze na krátké období, a sice od 1.10.2005 do 30.6.2006. Příspěvek náležel nezaopatřenému dítěti, které bylo umístěno v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc – toto byla jediná podmínka nároku. Výše této dávky se odvozovala z částky ŽMnOP dítěte, která se násobila zákonem stanoveným koeficientem ve výši 9,00.

Po zrušení této dávky byly prostředky, jež byly na výplatu této dávky určeny, převedeny do příspěvku pro zřizovatele zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, poskytovaného v rámci sociálně právní ochrany dětí.

Zdroj: Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.

Příloha č. 5: Změny koeficientů u přídavku na dítě a doba jejich platnosti

Účinnost od - do	Výměra	Nárok	Výše
od 1. ledna 1996 do 30. září 1997 a současně od 1. ledna 1999 do 31. prosince 2006	Zvýšená	$RPR < \check{Z}MR * 1,10$	$\check{Z}MnOP \text{ dítěte} * 0,32$
	Základní	$RPR > \check{Z}MR * 1,10$ a zároveň $RPR < \check{Z}MR * 1,80$	$\check{Z}MnOP \text{ dítěte} * 0,28$
	Snížená	$RPR > \check{Z}MR * 1,80$ a zároveň $RPR < \check{Z}MR * 3,00$	$\check{Z}MnOP \text{ dítěte} * 0,14$
od 1. října 1997 do 31. prosince 1998	Zvýšená	$RPR < \check{Z}MR * 1,80$	$\check{Z}MnOP \text{ dítěte} * 0,27$
	Základní	$RPR > \check{Z}MR * 1,80$ a zároveň $RPR < \check{Z}MR * 2,20$	$\check{Z}MnOP \text{ dítěte} * 0,14$
od 1. ledna 2007 do 31. prosince 2007	Zvýšená	$RPR < \check{Z}MR * 1,50$	$\check{Z}M \text{ pro dítě} * 0,36$
	Základní	$RPR > \check{Z}MR * 1,50$ a zároveň $RPR < \check{Z}MR * 2,40$	$\check{Z}M \text{ pro dítě} * 0,31$
	Snížená	$RPR > \check{Z}MR * 2,40$ a zároveň $RPR < \check{Z}MR * 4,00$	$\check{Z}M \text{ pro dítě} * 0,16$

Zdroj: Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů + vlastní zpracování, 2007.

$\check{Z}MnOP$ = životní minimum na osobní potřeby

RPR = rozhodný příjem rodiny

$\check{Z}MR$ = životní minimum rodiny

Příloha č. 6: Skutečnosti, na jejichž základě se násobí částky ŽM při stanovení výše sociálního příplatku, výše koeficientů a jejich změny

Podle zákona o SSP se při stanovení výše sociálního příplatku částka ŽM nezaopatřeného dítěte násobí, jde-li o:

- a) dítě dlouhodobě těžce zdravotně postižené, koeficientem 2,70 (3,00),
- b) dítě dlouhodobě zdravotně postižené, koeficientem 2,40 (2,67),
- c) dítě dlouhodobě nemocné, koeficientem 1,20 (1,34),
- d) děti, které se narodily současně, a to v době do tří let jejich věku, koeficientem 1,10 (1,22),
- e) dítě, které se soustavně připravuje na budoucí povolání studiem na vysoké škole mimo místo svého trvalého pobytu, koeficientem 1,40,
- f) dítě, které se soustavně připravuje na budoucí povolání studiem na vysoké škole v místě, které je od místa trvalého pobytu dítěte vzdáleno více než 60 km a nemá nárok na příspěvek na dopravu, koeficientem 1,90,
- g) dítě, které se soustavně připravuje na budoucí povolání studiem na střední škole nebo se připravuje pro pracovní uplatnění mimo místo trvalého pobytu dítěte, koeficientem 1,20.
- h) dítě, které studuje na střední škole v denní formě studia nebo na vysoké škole v prezenční formě studia, ve studijním programu poskytujícím vysokoškolské vzdělání, koeficientem 1,20.

Zatímco body a, b, c, d, zůstaly v zákoně o SSP v nezměněné podobě až do 31.12.2006, s účinností od 1.7.1997 byly ze zákona zcela vypuštěny body e, f, g. Změna, která nabyla své účinnosti od 1.1.2007, souvisela s přepočtem koeficientů, což bylo provedeno především z důvodu změny konstrukce životního minima. Výše těchto nových koeficientů jsou uvedeny v závorkách za textem každého písmene a jsou zvýrazněny zelenou barvou, rovněž zeleně psaný text byl do zákona nově začleněn s účinností od 1.1. 2007.

V druhém případě se dle zákona o SSP při stanovení výše sociálního příplatku částka životního minima dítěte i rodiny násobí, jestliže:

- a) oba rodiče jsou dlouhodobě těžce zdravotně postižení, koeficientem 1,40 (1,35),
- b) osamělý rodič je dlouhodobě těžce zdravotně postižený, koeficientem 1,40 (1,30),
- c) jeden z rodičů je dlouhodobě těžce zdravotně postižený, koeficientem 1,10 (1,05),
- d) jde o osamělého rodiče (bez zdravotního postižení), koeficientem 1,05 (1,17).

Příloha č. 7: Výše normativních nákladů

1) Normativní náklady na bydlení platné od 1. ledna 2007 do 31. prosince 2007

a) pro bydlení v bytech užívaných na základě nájemní smlouvy

Počet osob v rodině	Měsíční náklady na bydlení podle počtu obyvatel obce				
	<i>Praha</i>	<i>Více než 100 000</i>	<i>50 000 – 99 000</i>	<i>10 000 – 49 999</i>	<i>Do 9 999</i>
Jedna	3 339	2 893	2 659	2 518	2 460
Dvě	4 926	4 233	3 913	3 721	3 640
Tři	6 764	5 858	5 440	5 188	5 083
Čtyři a více	8 545	7 453	6 948	6 644	6 517

b) pro byty v družstevních bytech a bytech vlastníků

Počet osob v rodině	Měsíční náklady na bydlení podle počtu obyvatel obce				
	<i>Praha</i>	<i>Více než 100 000</i>	<i>50 000 – 99 000</i>	<i>10 000 – 49 999</i>	<i>Do 9 999</i>
Jedna	2 236	2 236	2 236	2 236	2 236
Dvě	3 362	3 362	3 362	3 362	3 362
Tři	4 730	4 730	4 730	4 730	4 730
Čtyři a více	5 978	5 978	5 978	5 978	5 978

2) Normativní náklady na bydlení platné od 1. ledna 2008 do 31. prosince 2008

a) pro bydlení v bytech užívaných na základě nájemní smlouvy

Počet osob v rodině	Měsíční náklady na bydlení podle počtu obyvatel obce				
	<i>Praha</i>	<i>Více než 100 000</i>	<i>50 000 – 99 000</i>	<i>10 000 – 49 999</i>	<i>Do 9 999</i>
Jedna	4 182	3 383	3 155	2 895	2 747
Dvě	6 091	4 998	4 686	4 331	4 128
Tři	8 401	6 971	6 563	6 099	5 834
Čtyři a více	10 549	8 824	8 332	7 772	7 453

b) pro byty v družstevních bytech a bytech vlastníků

Počet osob v rodině	Měsíční náklady na bydlení podle počtu obyvatel obce				
	<i>Praha</i>	<i>Více než 100 000</i>	<i>50 000 – 99 000</i>	<i>10 000 – 49 999</i>	<i>Do 9 999</i>
Jedna	2 653	2 653	2 653	2 653	2 653
Dvě	4 055	4 055	4 055	4 055	4 055
Tři	5 763	5 763	5 763	5 763	5 763
Čtyři a více	7 385	7 385	7 385	7 385	7 385

Zdroj: Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.

Příloha č. 8: Výše koeficientů a jejich změny u příspěvku na úhradu potřeb dítěte

Účinnost od – do	Koeficient (Výpočet)	Koeficient pro zákonem stanovené situace pro dítě
od 1. 1. 1996 do 31. 12. 1997	1,00 (částka ŽMnOPdítěte * 1,00)	- dlouhodobě nemocné ⇒ 1,10 - dlouhodobě zdrav. postižené ⇒ 1,60 - dlouhodobě těžce zdrav. postiž. ⇒ 1,80 - připravující se na budoucí povolání na SŠ mimo místo trvalého pobytu ⇒ 1,15 - připravující se na budoucí povolání na VŠ, která je od trvalého pobytu vzdálená více než 60 km a dítě nemá nárok na příspěvek na dopravu ⇒ 1,60
od 1. 1. 1998 do 31. 12. 1998	1,20 (částka ŽMnOPdítěte * 1,20)	- dlouhodobě nemocné ⇒ 1,10 - dlouhodobě zdrav. postižené ⇒ 1,60 - dlouhodobě těžce zdrav. postiž. ⇒ 1,80
od 1.1. 1999 do 31. 12. 2006	2,00 (pro nezaopatřené dítě) (částka ŽMnOPdítěte * 2,00) 1,20 (pro zaopatřené dítě od 15 let do zletilosti) (částka ŽM pro ostatní občany * 1,20)	- dlouhodobě nemocné ⇒ 2,10 - dlouhodobě zdrav. postižené ⇒ 2,60 - dlouhodobě těžce zdrav. postiž. ⇒ 2,80
od 1. 1. 2007	2,30 (pro nezaopatřené dítě) (částka ŽMdítěte * 2,30) 1,40 (pro zaopatřené dítě od 15 let do zletilosti) (částka ŽM pro druhou nebo další SPO * 1,40)	- dlouhodobě nemocné ⇒ 2,35 - dlouhodobě zdrav. postižené ⇒ 2,90 - dlouhodobě těžce zdrav. postiž. ⇒ 3,10

Zdroj: Zákon č. 117/1995 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Výše příspěvku na úhradu potřeb dítěte podle věku a zdravotního stavu dítěte v pěstounské péči měsíčně v Kč podle úpravy platné od 1. ledna 2007

Nezaopatřené dítě ve věku	Zdravé dítě	Dlouhodobě nemocné	Dlouhodobě zdravotně postižené	Dlouhodobě těžce zdravotně postižené
do 6 let	3 680 Kč	3 760 Kč	4 640 Kč	4 960 Kč
od 6 do 15 let	4 508 Kč	4 606 Kč	5 684 Kč	6 076 Kč
od 15 do 26 let	5 175 Kč	5 288 Kč	6 525 Kč	6 975 Kč

Zdroj: Zákon č. 117/1995 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Zaopatřené nezletilé dítě od 15 let věku do zletilosti	Zdravé dítě	Dlouhodobě nemocné	Dlouhodobě zdravotně postižené	Dlouhodobě těžce zdravotně postižené
výše	3 640 Kč	6 110 Kč	7 540 Kč	8 060 Kč

Zdroj: Zákon č. 117/1995 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

ŽMnOP= životní minimum na osobní potřeby

Příloha č. 9: Odměna pěstouna

Výše koeficientů a jejich změny

Účinnost od – do	Koeficient (Výpočet)	Koeficient pro zákonem stanovené situace
od 1. 1. 1996 do 30.6.2005	0,50 (částka ŽMnOP pěstouna * 0,50)	
od 1. 7. 2005 do 31. 12. 2006	0,50 (částka ŽMnOP pěstouna * 0,50)	- péče o 3 děti v pěstounské péči $\Rightarrow 3,00$ - péče o čtvrté a každé další dítě $\Rightarrow 3,00 + 0,60$ násobek ŽMnOP pěstouna za každé další dítě - péče o 1 dlouhodobě těžce zdrav. postižené dítě $\Rightarrow 3,30$ - péče o každé další dlouhodobě těžce zdrav. postižené dítě $\Rightarrow 3,30 + 0,90$ násobek ŽMnOP pěstouna za každé další dlouhodobě těžce zdrav. postižené dítě
od 1. 1. 2007	1,00 (částka ŽM pro jednotlivce * 1,00 nebo částka ŽM nezaopatřeného dítěte, pokud se stane pěstounem * 1,00)	- péče o 3 děti v pěstounské péči $\Rightarrow 5,50$ - péče o čtvrté a každé další dítě $\Rightarrow 5,50 + 0,50$ násobek ŽM jednotlivce za každé další dítě - péče o 1 dlouhodobě těžce zdrav. postižené dítě $\Rightarrow 5,50$ - péče o každé další dlouhodobě těžce zdrav. postižené dítě $\Rightarrow 5,50 + 0,75$ násobek ŽM jednotlivce za každé další dlouhodobě těžce zdrav. postižené dítě

Zdroj: Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů + vlastní zpracování, 2007.

Výše odměny pěstouna podle právní úpravy platné od 1. ledna 2007

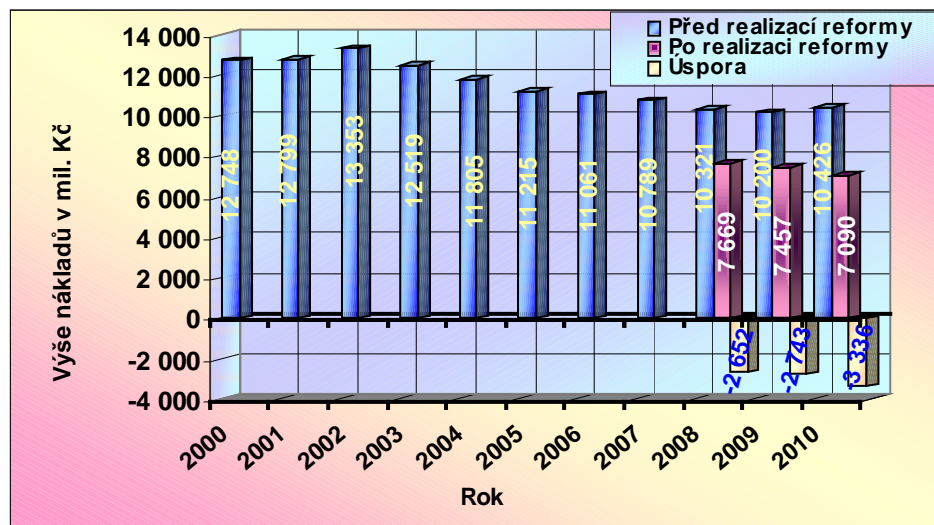
Počet dětí v pěstounské péči	Výše odměny pěstouna v Kč měsíčně (výpočet: ŽM jednotlivce * koeficient)
1 zdravé dítě	3 126 Kč (3 126 * 1,00)
2 zdravé děti	6 252 Kč (3 126 * 1,00 * 2)
3 zdravé děti nebo 1 dlouhodobě těžce zdrav. postižené	17 193 Kč (3 126 * 5,50)
4 zdravé děti	18 756 Kč (3 126 * 5,50 + 3 126 * 0,5)
2 děti dlouhodobě těžce zdrav. postižené	19 538 Kč (3 126 * 5,50 + 3 126 * 0,75)

Zdroj: Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů + vlastní zpracování, 2007.

ŽMnOP= životní minimum na osobní potřeby

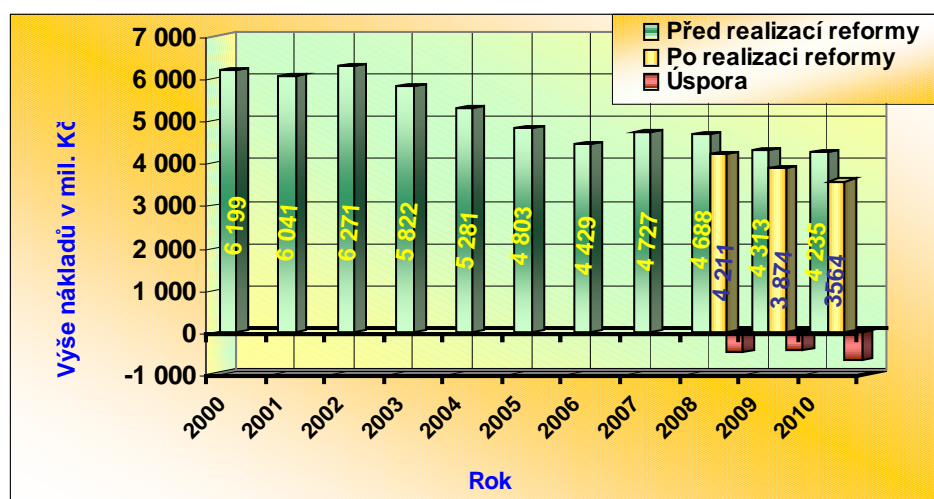
Příloha č. 10: Náklady na vybrané dávky SSP (v mil. Kč)

Graf č. 1: Náklady na přídavek na dítě

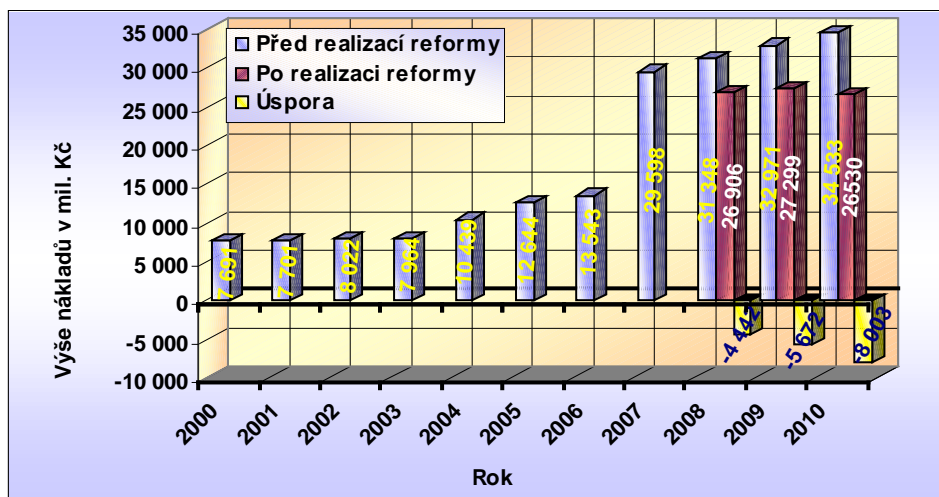
Zdroj: MPSV ČR + vlastní zpracování, 2008.

Graf č. 2: Náklady na sociální příplatek

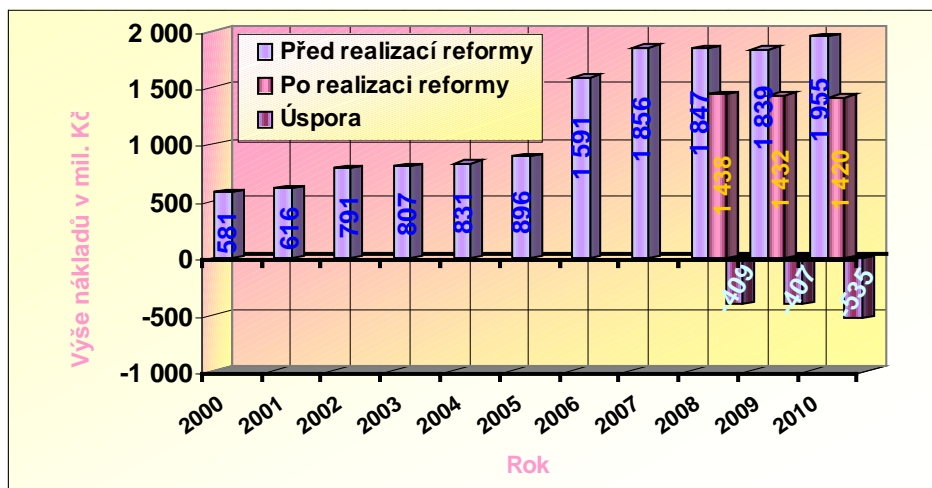
Zdroj: MPSV ČR + vlastní zpracování, 2008.

Graf č. 3: Náklady na rodičovský příspěvek

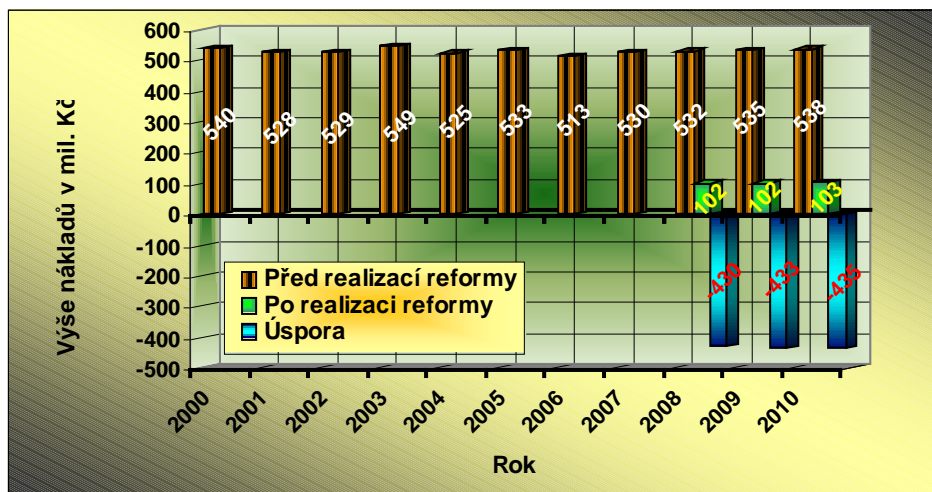
Zdroj: MPSV ČR + vlastní zpracování, 2008.

Graf č. 4: Náklady na porodné

Zdroj: MPSV + vlastní zpracování, 2008.

Graf č. 5: Náklady na pohřebné

Zdroj: MPSV ČR + vlastní zpracování, 2008.

RESUMÉ

VŠB – Technická univerzita Ostrava, Ekonomická fakulta, Katedra veřejné ekonomiky

Jméno a příjmení autora: Pavla Gajdová

Název bakalářské práce: Podpora státu rodinám s dětmi v rámci systému státní sociální podpory

Člověk je nedílnou a významnou součástí celé naší planety, a proto je důležité o něj pečovat a chránit ho. Určitý stupeň ochrany nabízí tzv. sociální ochrana, která v různých podobách zabezpečuje občany a jejich rodiny po celém světě. Občanům ČR sociální ochranu poskytuje sociální zabezpečení, jež je u nás vybudováno na třech pilířích – Sociálním pojištění, Státní sociální podpoře a Sociální péči. Ochrana samotného občana je tedy velmi důležitá, ale ještě důležitější je ochrana rodiny. Rodina je základním stavebním kamenem každé společnosti, bez kterého by společnost nemohla existovat. Podpora rodin proto hraje významnou roli v činnosti každé vlády, a z tohoto důvodu jsem si toto téma zvolila pro svou práci.

V ČR se podpora rodin uskutečňuje především prostřednictvím druhého pilíře sociálního zabezpečení s názvem Státní sociální podpora, jejíž analýza je jedním z cílů mé práce. Dalším cílem je přiblížení celé oblasti podpory státu rodinám s dětmi. Hlavním cílem je pak rozbor dopadu reformy veřejných financí (účinné do 1. ledna 2008) na tuto oblast, a srovnání předreformní a poreformní situace především v oblasti Státní sociální podpory. Z tohoto srovnání vyplývá také hypotéza mé práce, která zní: Sociální oblast reformy veřejných financí zaznamená finanční přilepšení jak pro společnosti jako celek, tak pro jednotlivé občany.

VSB – Technical University of Ostrava, Faculty of Economics, Department of Public Economics

Name: Pavla Gajdová

Title: The State Support to Families with Children in Terms of the State Social Support System

A human being is an integral and significant part of our planet, that is why it is important to take care of and protect him. The certain level of protection offers so-called social protection that secures citizens and their families all over the world in various forms. For Czech citizens the social protection is provided by social security which is built up on three pillars in the Czech republic – Social Insurance, State Social Support and Social Care. The protection of the citizen is very important, but the protection of the family is even more important. The family is the

basic building stone of each society without which any society would exist. The support of the families plays the significant role in the activity of every government and that is also the reason I have chosen this theme for my work.

The protection of the families in the Czech republic is mainly realized by the second pillar of the social security called State Social Support whose analysis is one of the aims of my work. The next aim is to bring closer the whole area of the state support to the families with children. The main aim is the analysis of the impact upon the reform of public finances (effective from the first of the January 2008) at this area and the comparison of the situation before and after the reform, especially in the area of State Social Support. From this comparison the hypothesis of my work follows and sounds like this: Social area of the reform of the public finances means better financial situation both for the society as a unit and for individual citizens.